

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський державний екологічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні групи забезпечення
спеціальності
від «31» серпня 2021 року
протокол № 1

Голова групи: Аліма Шакірзанова Ж.Р.

УЗГОДЖЕНО

Декан (директор): Овчарук В.А.

Гідрометеорологічний інститут
(назва факультету, прізвище, ініціали)

СИЛЛАБУС

навчальної дисципліни

Українська мова як іноземна

(назва навчальної дисципліни)

103 Науки про Землю

(шифр та назва спеціальності)

«Гідрометеорологія»

(назва освітньої програми)

бакалавр

(рівень вищої освіти)

денна

(форма навчання)

2

(рік навчання)

3/4

(семестр навчання)

12/360

(кількість кредитів ЄКТС/годин)

залік/іспит

(форма контролю)

кафедра українознавства та соціальних наук

(кафедра)

Одеса, 2021

Автор: Кантаржи Н.І., старший викладач

(прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

Поточна редакція розглянута на засіданні кафедри українознавства та соціальних наук від «28» серпня 2021 року, протокол № 1.

Викладачі: практичні заняття: Мирошніченко М.І., старший викладач

(вид навчального заняття: прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

Перелік попередніх редакцій

Прізвища та ініціали авторів	Дата, № протоколу	Дата набуття чинності

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<p>Мета</p>	<p>Основною метою навчання української мови для студентів-іноземців у вищих навчальних закладах нефілологічного профілю в умовах мовного середовища слід вважати володіння студентами уміннями і навичками мовленнєвої діяльності, що досягається за допомогою комплексного підходу до підготовки спеціалістів для зарубіжних країн, який об'єднує в собі взаємодію комунікативних, освітніх і виховних цілей.</p> <p>Комунікативна мета навчання є основною, оскільки й освітня й виховна цілі реалізуються за умови досягнення студентами певного рівня володіння мовою. Вона досягається шляхом формування у студентів необхідних мовних і мовленнєвих умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, усне мовлення, писемне мовлення), забезпечуючи їм можливість спілкування в українському мовному середовищі (навчання, побут, культура) та здобуття спеціальності.</p>
<p>Компетентність</p>	<p>K05. Здатність спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово.</p>
<p>Результат навчання</p>	<p>ПР02. Використовувати усно і письмово професійну українську мову.</p>
<p>Базові знання</p>	<p>1. При закінченні вивчення практичного модуля (ЗМ-П1, ЗМ-П2) з дисципліни «Українська мова як іноземна» студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості фонетичної, лексичної, морфологічної, словотвірної, правописної та синтаксичної систем української мови; - вимову звуків та позначення їх літерами; - граматичні категорії різних частин мови; особливості українського словотвору і будову різних типів речень; - як сприймати та засвоювати інформацію, близьку за змістом до лекцій з дисциплін, що вивчаються; - як правильно: формулювати і ставити запитання, відповідати на них, подавати репліки-стимули, репліки на відповідь, здійснювати вибір необхідних мовних засобів; - як складати: план (простий, складний, тезовий), конспект матеріалу, що прочитано й прослухано; - як правильно вести та ініціювати діалог-бесіду, діалог-опитування; - як правильно будувати монолог-міркування, монолог-опис і монолог-розповідь.
<p>Базові вміння</p>	<p>1. При закінченні вивчення практичного модуля (ЗМ-П1, ЗМ-П2) з дисципліни «Українська мова як іноземна» студенти повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприймати та засвоювати інформацію, близьку за змістом до лекцій з дисциплін, що вивчаються; - формулювати і ставити запитання, відповідати на них, подавати репліки-стимули, репліки на відповідь, здійснювати вибір необхідних мовних засобів; - складати план (простий, складний, тезовий), конспект матеріалу, що прочитано й прослухано та записувати засвоєну інформацію. - складати власне висловлювання, будувати його в логічній послідовності з використанням опор; - вести та ініціювати діалог-бесіду, діалог-опитування, будувати монолог-міркування, монолог-опис і монолог-розповідь; - складати за аналогією власний мікротекст на підставі плану й інших опор, конспект матеріалу; - розуміти висловлювання співрозмовника, визначати його комунікативні наміри у межах мінімального набору мовленнєвих ситуацій - 70-75%; - адекватно реагувати на репліки співрозмовника; - виражати комунікативні наміри у межах мінімального набору мовленнєвих ситуацій; - детально переказати текст (до 90% змісту) і складати тези; - виступити з повідомленням за заданою соціально-культурною темою,

	<p>взяти участь у дискусії;</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати діалогічне мовлення (відповідність до теми, використання засобів усного мовлення, які передбачають аргументованість, запитання у відповідь, уточнення, згоду/незгоду, заперечення, відповідність до мовної норми).
<p>Базові навички</p>	<p>1. У результаті вивчення практичного модуля (ЗМ-П1, ЗМ-П2) з дисципліни «Українська мова як іноземна» студенти отримують базові уміння (навички):</p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості фонетичної, лексичної, морфологічної, словотвірної, правописної та синтаксичної систем української мови; - вимову звуків та позначення їх літерами; - граматичні категорії різних частин мови; особливості українського словотвору і будову різних типів речень; - складати власне висловлювання, будувати його в логічній послідовності з використанням опор; - вести бесіду; - складати за аналогією власний мікротекст на підставі плану й інших опор; - розуміти висловлювання співрозмовника, визначати його комунікативні наміри у межах мінімального набору мовленнєвих ситуацій; - адекватно реагувати на репліки співрозмовника; - ініціювати діалог, виражати комунікативні наміри у межах мінімального набору мовленнєвих ситуацій. <p style="text-align: center;">НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА СФЕРА (домінуюча)</p> <p>Читання: навчальне (переважно) і ознайомче. Задовільне розуміння змісту - не менше 90% під час навчального читання і 70-75% під час ознайомчого.</p> <p>Формування навичок і умінь вибирати з тексту основну інформацію.</p> <p>Аудіювання: студенти повинні розуміти 60-70% лекційної інформації дисциплін, що викладаються на курсі.</p> <p>Усне мовлення: студенти повинні уміти будувати монологи (описи, розповіді, міркування) як репродуктивного, так і продуктивного типу з умінням оцінювати й елементарно аргументувати.</p> <p>Монолог-опис картини, малюнка, схеми, креслення. Опис міста, країни студента, обставин дії. Опис досліду, наукового відкриття, економічної системи та інше.</p> <p>Монолог-розповідь переважно має базуватися на темах соціально-культурної сфери спілкування.</p> <p>Монолог-міркування – доведення теореми, обґрунтування наукового положення тощо.</p> <p>Під час навчання діалогічного мовлення основну увагу слід приділяти умінню проводити діалоги-опитування і діалоги-бесіди.</p> <p>Писемне мовлення: основна увага приділяється практиці складання тез матеріалів (з навчально-професійної сфери). Створювання письмових робіт на задані теми.</p> <p style="text-align: center;">СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СФЕРА</p> <p>Читання. Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання.</p> <p>Поповнення активного і потенційного словника студентів соціально-культурною лексику. Формування вмінь і навичок вибору основної інформації з тексту.</p> <p>Усне мовлення. Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення на матеріалі соціально-культурних текстів, монолог-опис</p>

	обставин дії, монолог-розповідь. Писемне мовлення. Розвиток умінь і навичок писемного мовлення, запису основної інформації прочитаного тексту.
Кількість годин	2 рік навчання (3 семестр): практичні заняття: 120 самостійна робота студентів: 60 2 рік навчання (4 семестр): практичні заняття: 120 самостійна робота студентів: 60

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2 рік навчання (3 семестр):

2.1 Практичні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		аудиторні	СРС
ЗМ-П1	ВИРАЖЕННЯ ОБСТАВИННИХ ВІДНОШЕНЬ.		
	Тема-1. Конструкції, що виражають просторові відношення: а) Зі значенням місця: з прийменниками <i>у(в), на;</i> взаєморозташування та взаємовідношення предметів і понять з прийменниками <i>поряд/поруч, між/поміж, за/поза, серед/посеред</i> та інші. Навчально-професійна сфера. Читання. Формування вмінь і навичок ознайомчого читання наукового тексту за спеціальністю (загальне уявлення про тему і коло питань).	5	2
	б) Напрямку руху: з прийменниками <i>в, по, на, крізь</i> та ін. для означення пересування, переміщення; складні речення зі сполучниками <i>де, куди, звідки,</i> співвідносними з прислівниками <i>там, туди, звідти.</i> Навчально-професійна сфера. Читання. Читання наукового тексту за спеціальністю (загальне уявлення про тему і коло питань).	6	2
	Тема-2. Конструкції, що виражають часові відношення: а) Конструкції з прийменником <i>у, в</i> і певними лексичними групами іменників (<i>в епоху, у час</i>). Соціально-культурна сфера. Читання. Поповнення активного і потенційного словника студентів соціально-культурною лексикою. (Текст «Київська Русь»)	5	2
	б) Конструкції з прийменником <i>за,</i> сполученнями <i>під час, упродовж, протягом, у процесі</i> тощо при вираженні періоду часу. Соціально-культурна сфера. Читання. Формування вмінь і навичок вибору основної інформації з тексту. (Текст «Київська Русь»)	5	2
	в) Конструкції з прийменниками <i>до, перед, через, після, за..., до..., через..., після...</i> при означенні співвідносності дій у часі; синонімічність цих конструкцій, умови взаємозаміни. Навчально-професійна сфера. Усне мовлення.	6	2

Формування вмінь і навичок усного мовлення (викладення основних положень прочитаного або прослуханого тексту за спеціальністю).		
г) Конструкції зі знахідним відмінком без прийменника та з прийменником <i>за; через, на</i> при означенні терміна дії. Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування вмінь викладення основних положень прочитаного або прослуханого тексту за спеціальністю.	5	2
г) Складні речення зі сполучниками <i>коли, у той час як, поки</i> при вираженні одночасності дії, видове співвідношення дієслів в обох частинах речення. Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення на матеріалі соціально-культурних текстів, монолог-опис обставин дії, монолог-розповідь. (Текст «Київська Русь»)	6	2
д) Складні речення зі сполучниками <i>до того, як; перед тим, як; перш ніж</i> при вираженні послідовності дій. Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення на матеріалі соціально-культурних текстів, монолог-опис обставин дії, монолог-розповідь. (Текст «Київська Русь»)	5	2
е) Складні речення зі сполучниками <i>після того, як; як тільки; коли; щойно</i> при вираженні послідовності дії. Навчально-професійна сфера. <i>Аудіювання.</i> Формування вмінь і навичок на матеріалі текстів за профілем (спеціальністю) навчання студентів.	6	2
е) Складні речення зі сполучниками (<i>до тих пір</i>) <i>поки (не); поки (доки) не; з тих пір, як</i> для означення початку й кінця дії. Навчально-професійна сфера. Формування вмінь і навичок аудіювання на матеріалі текстів за профілем (спеціальністю) навчання студентів.	5	2
ж) Конструкції з дієприслівником НДВ і ДВ при вираженні одночасності й послідовності дій. Соціально-культурна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок писемного мовлення, запису основної інформації прочитаного тексту. (Текст «Київська Русь»)	5	2
з) Вживання видо-часових форм для позначення одночасних і неодноразових відношень. Соціально-культурна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок писемного мовлення, запису основної інформації прочитаного тексту. (Текст «Київська Русь»)	5	2
Тема-3. Вираження способу дії, міри й ступеня: а) Конструкції з прислівниками зі значенням характеристики дії. (<i>на прикладі групи прислівників, що вживаються в спеціальній літературі студентів</i>). Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок писемного мовлення (запис основних положень (тез) прочитаного або прослуханого тексту за спеціальністю).	6	2
а) Конструкції з орудним відмінком і прийменником <i>з</i> . Умови обов'язкового вживання прикметника в цих конструкціях. Конструкції з іменниками <i>методом, способом,</i>	5	2

<p><i>шляхом, сполукою за допомогою.</i></p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь запису основних положень (тез) прочитаного або прослуханого тексту за спеціальністю.</p>		
<p>б) Конструкції з іншими прийменниками і відмінковими формами іменника. Форми залежних слів у цих конструкціях. Стилiстичне забарвлення вказаних конструкцій.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Поповнення активного і потенційного словника студентів соціально-культурною лексикою. Формування вмінь і навичок вибору основної інформації з тексту. (Текст «Київ – столиця України»)</p>	5	2
<p>в) Конструкції з дієприслівниками зі значенням способу дії.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання. Поповнення активного і потенційного словника студентів соціально-культурною лексикою. Формування вмінь і навичок вибору основної інформації з тексту. (Текст «Київ – столиця України»)</p>	5	2
<p>г) Складне речення зі сполучниками <i>що, щоб</i> і співвідносними словами <i>так, (не) так, (не) такий, (не) настільки, (не) такою мірою, (не) надто, недостатньо</i> у значенні міри ознаки. Форма предиката в підрядній частині таких речень.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок писемного мовлення (тезування прочитаного тексту за спеціальністю).</p>	5	2
<p>Тема–4. Вираження порівняння:</p> <p>а) Вираження порівняння зі сполучником <i>як, також</i> та співвідносними словами <i>такий самий;</i> з прийменниками <i>подібно (до кого, до чого), на зразок (чого)</i> та інші.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток навичок і вмінь «Київ – столиця України»)</p>	5	2
<p>б) Конструкції порівняння <i>що є яким, у зіставленні (в порівнянні з чим), що є яким на відміну від чого, що збігається з чим, що відповідає чому, що подібне (є подібним) до чого, що відбувається подібно чому, що є тотожним чому, подібність чого з чим виражається в тому, що, що і що відмінні (є відмінними) за чим, що і що (не) ідентичні з чим, що і що протилежні (є протилежними) за чим, що вирізняється чим від чого.</i></p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток навичок і вмінь ознайомчого читання тексту соціально-культурного характеру. (Текст «Київ – столиця України»).</p>	5	2
<p>Тема-5. Конструкції вираження зіставлення явищ:</p> <p>а) Іменником в орудному відмінку з прийменником з (<i>зі, із</i>).</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Читання.</i> Формування у студентів умінь і навичок ознайомчого читання тексту за спеціальністю.</p>	5	2
<p>б) Конструкціями, що позначають пропорційну залежність.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Аудіювання.</i> Формування</p>	5	2

вмінь і навичок аудіювання тексту, близького за змістом до лекцій із профільних дисциплін.		
в) Конструкціями, що є пропорційним (пропорційно) чому; що відноситься до чого, як що до чого; що відбувається в міру зниження, підвищення, нагрівання тощо, розвитку, еволюції; що відбувається разом із тим, як знижується, підвищується, розвивається що; стільки..., скільки; чим ..., тим. Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного діалогічного мовлення (діалог-бесіда на матеріалі прочитаного тексту). (Текст «Київ – столиця України»)	5	2
г) Вираження зіставлення явищ складним реченням із сполучними засобами <i>ніби, наче, як, скільки, наскільки.</i> Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування умінь і навичок усного мовлення (побудова зв'язного висловлювання репродуктивного характеру на основі прочитаного тексту за спеціальністю; навчання діалогічного мовлення на навчально-професійні теми).	5	2
Підготовка до залікової контрольної роботи.		4
Загалом:	120	60

Консультації:

Викладач: Мирошніченко Марія Іванівна

Дні тижня: середа (12.45-14.20).

Аудиторія 610 (НЛК №2).

2 рік навчання (4 семестр):

2.2 Практичні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		аудиторні	СРС
ЗМ-П2	ВИРАЖЕННЯ ОБСТАВИННИХ ВІДНОШЕНЬ. Тема-1. Вираження умовних відношень: а) Конструкції з прийменниками <i>при, без, у залежності від, залежно від, незалежно від, у випадку, з (зі, із)</i> у значенні умови; групи іменників, що вживаються в цих конструкціях; сполучення <i>в міру</i> з умовно-зіставлявальним значенням. (на матеріалі спеціальності студентів) Навчально-професійна сфера. <i>Читання.</i> Формування умінь і навичок ознайомчого читання текстів за спеціальністю.	5	1
	б) Складні речення зі сполучниками <i>якщо, коли, аби</i> для позначення реальної умови. Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання текстів соціально-культурного характеру. (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ України»)	5	1

<p>в) Складні речення зі сполучниками <i>якщо б, коли б, якби</i> для позначення нереальної умови.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок усного мовлення (монологічне висловлювання - опис процесів науково-пізнавальної діяльності людини (дослід, закон, теорія, відкриття тощо), діалогічне мовлення – діалог-опитування за прочитаним текстом зі спеціальності).</p>	5	1
<p>г) Складні речення зі сполучниками <i>якщо, у тому випадку, якщо</i> для позначення потенційної умови. Вживання видо-часових форм у реченнях потенційної умови.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення (монолог-розповідь на матеріалі прочитаного тексту соціально-культурної сфери). (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ України»)</p>	5	2
<p>г) Складні речення зі сполучниками <i>якщо ні, якщо нема.</i></p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок писемного мовлення (відтворення основної інформації прочитаного тексту за спеціальністю).</p>	5	2
<p>д) Конструкції з дієприслівниками НДВ і ДВ. Синонімічність дієприслівникового звороту і підрядної частини складного речення з умовним значенням.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання текстів соціально-культурного характеру. (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ України»)</p>	5	2
<p>Тема-2.Вираження допустових відношень.</p> <p>а) Конструкції зі словами <i>незважаючи на, всупереч</i> і структура складного речення з підрядною частиною і сполучниками <i>незважаючи на те, що; дарма що; хоч; хоча.</i> Слова <i>насправді, дійсно, все ж, але, однак, зате</i> в головній частині складних речень зі сполучником <i>хоча.</i></p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Читання.</i> Формування умінь і навичок ознайомчого читання текстів за спеціальністю.</p>	5	2
<p>б) Складне речення зі сполучниками <i>між тим, як; у той час, як</i> у допустовому значенні. Роль цих сполучників у побудові складного синтаксичного цілого.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок усного мовлення (монологічне висловлювання - опис процесів науково-пізнавальної діяльності людини (дослід, закон, теорія, відкриття тощо), діалогічне мовлення – діалог-опитування за прочитаним текстом зі спеціальності).</p>	5	1
<p>в) Конструкції із дієприслівниковими зворотами з допустовим значенням. Синонімічність цих конструкцій з підрядною частиною складних речень.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення (монолог-розповідь на матеріалі прочитаного тексту соціально-культурної сфери). (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ</p>	5	2

України»)		
<p>Тема-3. Вираження причинно-наслідкових відношень:</p> <p>а) Конструкції з прийменниками <i>завдяки, через, від</i> і складне речення зі сполучниками <i>завдяки тому, що; через те, що; від того, що</i>. Диференціація прийменників за значенням. Групи іменників, що диференціюють ці значення.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок писемного мовлення (відтворення основної інформації прочитаного тексту за спеціальністю).</p>	6	2
<p>б) Конструкції з прийменниками <i>внаслідок, у результаті, у зв'язку; у зв'язку з тим, що; у результаті того, що</i>. Відмінок іменників у вказаних конструкціях, їх стилістична приналежність.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання текстів соціально-культурного характеру. (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ України»)</p>	5	2
<p>в) Складне речення зі сполучниками <i>тому, що, оскільки, бо</i>, стилістична приналежність вказаних сполучників.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного монологічного мовлення (монолог-розповідь на матеріалі прочитаного тексту соціально-культурної сфери). (текст «Т.Г.Шевченко – поетичний символ України»)</p>	5	2
<p>г) Складне речення зі сполучниками <i>внаслідок чого, у результаті чого, завдяки чому</i> і речення з єднальними сполучниками <i>внаслідок цього, у результаті цього, в силу цього, завдяки цьому, через це, від цього, так що</i>. Диференціація даних сполучників за значенням.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Читання.</i> Формування умінь і навичок ознайомчого читання текстів за спеціальністю.</p>	6	2
<p>г) Безсполучникове складне речення зі значенням причини й наслідку. Його синонімічність у складних реченнях зі сполучниками.</p> <p>Навчально-професійна сфера. Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок усного мовлення (монолог-міркування (доведення теореми, обґрунтування наукового положення тощо), діалог-бесіда за змістом прочитаного тексту за спеціальністю).</p>	5	2
<p>д) Конструкції з дієприслівниками НДВ та ДВ зі значенням причини. Їх синонімічність у підрядній частині складного речення з цим значенням.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Аудіювання.</i> Розвиток умінь і навичок аудіювання (лекції за профілем навчання студентів).</p>	6	2
<p>е) Конструкції зі словосполученнями <i>з нагоди, з приводу, за браком, за відсутністю</i>.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання. (текст «Українські традиції та звичаї» (традиції та звичаї країни студента)).</p>	5	2
Тема-4. Вираження відношень мети.		

<p>а) Конструкції з прийменниками <i>для, заради</i> зі значенням мети. Зі сполученнями з <i>метою, заради інтересів, на честь, на знак, в ім'я</i> зі значенням мети. Інфінітив у конструкціях типу з <i>метою здійснити</i>. Стилiстична приналежність подiбних конструкцiй.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного діалогічного мовлення (діалог-розповідь, діалог-розпитування). (текст «Українські традиції та звичаї» (традиції та звичаї країни студента)).</p>	5	2
<p>б) Складне речення зі сполучником <i>щоб</i>. Форма предиката в головній і підрядній частині речень даного типу. Випадки пропуску сполучника. Синонімічність конструкцій для вираження мети в простому і складному реченнях.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Читання.</i> Формування умінь і навичок ознайомчого читання текстів за спеціальністю.</p>	6	2
ВИРАЖЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ.		
<p>Тема-5. Конструкції із заперечною часткою <i>не</i> та словом <i>немає</i>, їхнє вживання.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок усного мовлення (монолог-міркування (доведення теореми, обґрунтування наукового положення тощо), діалог-бесіда за змістом прочитаного тексту за спеціальністю).</p>	6	1
<p>Тема-6. Конструкції з часткою <i>не</i> в різних позиціях у реченні. Значення висловлювання в залежності від місця частки <i>не</i>.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Аудіювання.</i> Розвиток умінь і навичок аудіювання (лекції за профілем навчання студентів).</p>	5	2
<p>Тема-7. Конструкції із заперечними займенниками та прислівниками для посилення заперечення.</p> <p>Навчально-професійна сфера. <i>Писемне мовлення.</i> Формування вмінь і навичок писемного мовлення (тезування прослуханого тексту за спеціальністю).</p>	1	2
<p>Тема-8. Конструкції із заперечними займенниками, прислівниками у сполученні з інфінітивом, що вказують на неможливість виконання дії через відсутність умов для цього.</p> <p>а) Вживання цих конструкцій у безособових реченнях.</p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Читання.</i> Розвиток умінь і навичок ознайомчого читання. (текст «Українські традиції та звичаї» (традиції та звичаї країни студента)).</p>	5	2
<p>б) Синонімічність речень типу: <i>ні про що говорити — немає про що говорити, нікуди йти — немає куди йти.</i></p> <p>Соціально-культурна сфера. <i>Усне мовлення.</i> Розвиток умінь і навичок усного діалогічного мовлення (діалог-розповідь, діалог-розпитування). (текст «Українські традиції та звичаї» (традиції та звичаї країни студента)).</p>	5	1
<p>Підготовка до іспиту.</p>		20
Загалом:	120	60

Консультації:

Викладач: Мирошніченко Марія Іванівна.

Дні тижня: середа (12.45-14.20).

Аудиторія 610 (НЛК №2)

2.3 Самостійна робота студента та контрольні заходи

Код модуля	Завдання на СРС та контрольні заходи	Кількість годин	Строк проведення
ЗМ-П1	2 рік навчання (3 семестр) Підготовка до практичних занять • Назва контрольного заходу (обов'язковий): - <i>Модульна тестова контрольна робота (МКР)</i> • Назва контрольного заходу: - <i>Усне опитування; тестування.</i>	5	3 семестр, 14 тиждень
		51	1-14 тиждень
	Підготовка до залікової контрольної роботи.	4	15 тиждень
Разом:		60	
ЗМ-П2	2 рік навчання (4 семестр) Підготовка до практичних занять • Назва контрольного заходу (обов'язковий): - <i>Модульна тестова контрольна робота (МКР)</i> • Назва контрольного заходу: - <i>Усне опитування; тестування.</i>	5	4 семестр, 15 тиждень
		35	1-15 тиждень
	Підготовка до іспиту.	20	Заліково- екзаменаційна сесія
Разом:		60	

1. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу з дисципліни (ЗМ-П1).

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, аудіювання (студентів-іноземців необхідно вчити стежити за розвитком думки, адекватно сприймати інформацію; помічати в тексті слова, найважливіші для розуміння висловлювання, виділяти певні факти; усвідомлювати зміст прослуханого тексту зважаючи на загальний тон, тембр, темп, силу голосу того, хто озвучує текст.).

Оцінювання усного контролю: за кожну усну відповідь, з будь-якого методу усного контролю, на практичному занятті студент отримує 1 бал, загалом - **44 бали**.

Методи письмового контролю: письмовий тестовий контроль (ТР), підсумковий модульний тестовий контроль (МКР).

Оцінювання письмового контролю:

- один письмовий тестовий контроль (ТР) складається з 3-х тестових запитань закритого типу з однієї певної теми, одна правильна відповідь на запитання оцінюється в 1 бал, **загалом: 3бали*2 ТР = 6 балів;**

- модульний тестовий контроль (МКР), складається з 10 запитань закритого типу, одна правильна відповідь оцінюється в 5 балів, **загалом - 50 балів.**

Модуль включає бали за поточну роботу на практичному занятті (опитування за темою, виконання різного типу вправ та тестових завдань).

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу на практичному занятті (ЗМ-П1).

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичному занятті, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання практичних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання практичних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

2. Методика проведення та оцінювання підсумкового заходу для практичного модуля (ЗМ-П1) з дисципліни «Українська мова як іноземна».

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу з обов'язкової навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» є **залік**.

Залікова контрольна робота проводиться на останньому занятті з дисципліни і складається з тестових завдань закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей з трьох запропонованих у запитанні. Тестові питання формуються по всьому переліку сформованих у навчальній дисципліні знань (в першу чергу базові компоненти), а їх загальна кількість складає 20 завдань. Повна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється у **5 балів**. Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає **100 балів**. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-х бальною системою відповідно до наступної шкали - **за правильну відповідь: на 18-20 тестів, це 90-100 балів (90-100%) – «відмінно»; на 15-17 тестів, це 75-85 балів (74-89%) – «добре»; на 12-14 тестів, це 70-60 балів (60-73%) – «задовільно»; на менш ніж 12 тестів, це менше 60 балів (<60%) – «незадовільно».**

Студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю, якщо він виконав усі передбачені обов'язкові види контролюючих заходів з дисципліни, тобто: виконав підсумкову модульну контрольну роботу з практичної частини занять (ЗМ-П1). Умова допуску до Заліку з дисципліни є сума не менше **50% (25 балів)** за виконання обов'язкового контрольного заходу (МКР).

Для отримання оцінки у заліково-екзаменаційній відомості, студент повинен мати **не менше 50% (50 балів)** від максимально можливої суми балів за залікову контрольну роботу (ЗКР).

При цьому інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі з дисципліни, обов'язково включає оцінку *залікової контрольної роботи*.

$$B = (0,75 \times OЗ) + (0,25 \times ОКР),$$

де, B – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі по

дисципліні; ОЗ – оцінка роботи студента за змістовними модулями, ОКР – оцінка залікової контрольної роботи.

Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється відповідно до таблиць:

Інтегральна сума балів з дисципліни «Українська мова як іноземна», В		Оцінка за національною шкалою
% (від максимальної суми балів)	бали	
< 60%	< 60	Не зараховано
≥ 60%	≥ 60	Зараховано

3. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для практичного модуля (ЗМ-П2) з дисципліни «Українська мова як іноземна».

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, аудіювання (студентів-іноземців необхідно вчити стежити за розвитком думки, адекватно сприймати інформацію; помічати в тексті слова, найважливіші для розуміння висловлювання, виділяти певні факти; усвідомлювати зміст прослуханого тексту зважаючи на загальний тон, тембр, темп, силу голосу того, хто озвучує текст.).

Оцінювання усного контролю: за кожну усну відповідь, з будь-якого методу усного контролю, на практичному занятті студент отримує 1 бал, загалом - **44 бали**.

Методи письмового контролю: письмовий тестовий контроль (ТР), підсумковий модульний тестовий контроль (МКР).

Оцінювання письмового контролю:

- один письмовий тестовий контроль (ТР) складається з 3-х тестових запитань закритого типу з однієї певної теми, одна правильна відповідь на запитання оцінюється в 1 бал, **загалом: 3бали*2 ТР = 6 балів;**

- модульний тестовий контроль (МКР), складається з 10 запитань закритого типу, одна правильна відповідь оцінюється у 5 балів, **загалом - 50 балів;**

Модуль включає бали за поточну роботу на практичному занятті (опитування за темою, виконання різного типу вправ та тестових завдань).

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу практичного модуля (ЗМ-П2) з дисципліни.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичному занятті, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання практичних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання практичних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

4. Методика проведення та оцінювання підсумкового заходу для практичного модуля (ЗМ-П2) з дисципліни «Українська мова як іноземна».

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу з обов'язкової навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» є **Іспит**.

Підсумковий контроль (іспит) з дисципліни проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії і складається з тестових завдань закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей з чотирьох запропонованих у запитанні. Тестові питання формуються по всьому переліку сформованих у навчальній дисципліні знань (в першу чергу базової компоненти), а їх загальна кількість складає 20 завдань. Повна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється у **5 балів**. Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає **100 балів**. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-х бальною системою відповідно до наступної шкали - **за правильну відповідь: на 18-20 тестів, це 90-100 балів (90-100%) – «відмінно»; на 15-17 тестів, це 75-85 балів (74-89%) – «добре»; на 12-14 тестів, це 70-60 балів (60-73%) – «задовільно»; на менш ніж 12 тестів, це менше 60 балів (<60%) – «незадовільно».**

Студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю - **Іспит**, якщо він виконав завдання обов'язкового контрольного заходу (МКР) з дисципліни і набрав не менше **50% (10 балів)**.

Загальна кількісна оцінка є усередненою між кількісною оцінкою поточних контролюючих заходів та кількісною оцінкою семестрового контролюючого заходу.

Якщо студент за підсумками іспиту отримав загальну кількісну оцінку більше 50% від максимально можливої на екзамені, то він має якісну оцінку успішності.

Якщо студент за підсумками іспиту отримав загальну кількісну оцінку (бал успішності) менше 50% від максимально можливої на екзамені, то незалежно від набраної студентом загальної кількісної оцінки він не отримує якісної оцінки.

Студенти, які отримали загальну кількісну оцінку з дисципліни менше 60% (60 балів) від максимально можливої, мають право на повторний письмовий іспит після закінчення екзаменаційної сесії за процедурою, визначеній в ОДЕКУ.

Шкала відповідності оцінок за національною системою та системою ЄКТАС

За шкалою ECTS	За національною системою		Бал успішності
	для іспиту	критерії	
A	5 (відмінно)	Відмінно – блискуча робота з незначними помилками	90–100
B	4 (добре)	Дуже добре – вище середнього стандарту, але з деякими поширеними помилками	82–89,9
C	4 (добре)	Добре – загалом добра робота, але з помітними помилками	74–81,9
D	3 (задовільно)	Задовільно - пристойно, але із значними помилками	64–73,9
E	3 (задовільно)	Достатньо – задовольняє мінімальним вимогам	60–63,9
FX	2 (незадовільно)	Не прийнято – з можливістю перескладання	35–59,9
F	2 (незадовільно)	Не прийнято з обов'язковим повторним курсом	1–34,9

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

3.1 Модуль ЗМ-ПІ: «Вираження обставинних відношень. Конструкції, що виражають: просторові відношення; часові відношення; способу дії, міри й ступеня. Вираження порівняння, зіставлення явищ.»; «Навчально-професійна

(домінуюча), соціально-культурна (читання, аудіювання, усне та писемне мовлення).»

3.1.1 Повчання.

Основне завдання практичного модуля: забезпечити вміння сприймати інформацію, близьку за змістом до лекцій з дисциплін, що вивчаються за спеціальністю студента; комплексно розвивати навички розуміння змісту текстів і вміння використовувати текстову інформацію за конкретним завданням – не менше 90% під час навчального (переважно) читання, 70-75% під час ознайомчого і 60-65% під час аудіювання; навчити студента будувати монолог-міркування як репродуктивного, так і продуктивного типу з умінням оцінювати, елементарно аргументувати наукове положення, доводити теорему, опис схеми, креслення (на текстах навчально-професійної сфери); правильно робити монолог-опис і монолог-розповідь міста, країни студента, обставин дії (на текстах соціально-культурної сфери); під час навчання діалогічного мовлення основну увагу студента приділяти умінню проводити діалоги-опитування і діалоги-бесіди; навчити студентів складати план (простий, тезовий), конспект матеріалу, що прочитано й прослухано, записувати засвоєну інформацію, складати за аналогією власний мікротекст на підставі плану й інших опор; забезпечити засвоєння норм української літературної мови; сформувати країнознавчу компетенцію.

Основна увага приділяється практиці складання тез матеріалів (з навчально-професійної сфери). Створювання письмових робіт на задані теми.

Під час підготовки до практичних занять повторити:

- Конструкції, що виражають обставинні відношення, умовні відношення, допустові відношення, причинно-наслідкові відношення, відношень мети з використанням прийменників і сполучників, сполучними засобами у складних реченнях.

- Конструкції з дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами; творення дієприслівників доконаного та недоконаного виду; використання дієприслівників та дієприслівникових зворотів для вираження просторових відношень.

- Конструкції з відмінковими формами іменника, формами залежних слів у цих конструкціях, стилістичним забарвленням у вказаних конструкціях.

- Вираження заперечення, зіставлення явищ, порівняння.

Звернути увагу на особливості фонетичної, лексичної, морфологічної, словотвірної, правописної та синтаксичної систем української мови; вимову звуків та позначення їх літерами; граматичні категорії різних частин мови; особливості українського словотвору і будову різних типів речень. Це навчить: логічно і послідовно подавати стисло інформацію як усно так і письмово з того чи іншого питання; користуватися українською мовою в монологічному та діалогічному висловлюванні; говорити, слухати, формулювати запитання, сприймати співрозмовника, подавати репліки-стимули, репліки на відповідь; здійснювати вибір необхідних мовних засобів; користуватися різними типами словників; прочитати текст за спеціальністю студента, розуміти прочитаний текст за спеціальністю студента і соціально-культурної сфери, передати його зміст не менше 70-75%, переказувати і записувати зміст тексту логічно, адекватно.

3.2 Модуль ЗМ-П2: «Вираження обставинних відношень. Вираження умовних відношень, допустових відношень, причинно-наслідкових відношень, відношень мети. Вираження заперечення.»; «Наувчально-професійна (домінуюча) і соціальна-культурна сфера (читання, усне та писемне мовлення).»

3.1.1 Повчання.

Основне завдання практичного модуля: подальше вивчення української мови для іноземних студентів, що є підґрунтям професійної підготовки за обраною спеціальністю, а сама мова – засобом отримання освіти, формування у студентів мовленнєвих умінь і навичок у тих видах і формах спілкування, на яких базується навчальна діяльність; вдосконалення усіх тих навичок і умінь, які необхідні їм для читання спеціальної літератури за профілем навчання, слухання лекцій, репродуктивно-продуктивного мовлення в усній та письмовій; формування вмінь і навичок - усного мовлення (монологічне висловлювання - опис процесів науково-пізнавальної діяльності людини (дослід, закон, теорія, відкриття, доведення теореми, обґрунтування наукового положення тощо), діалогічного мовлення (діалог-опитування за прочитаним текстом зі спеціальності), писемного мовлення (відтворення основної інформації прочитаного тексту за спеціальністю).

Під час підготовки до практичних занять повторити і засвоїти:

- *Вираження умовних відношень, допустових, причинно-наслідкових, відношень мети.*
- *вираження заперечень, конструкцій із заперечною часткою НЕ, словом НЕМАЄ в різних позиціях у реченні.*
- *Конструкції із заперечними займенниками та прислівниками для посилення заперечення.*
- *Конструкції із заперечними займенниками, прислівниками у сполученні з інфінітивом, що вказують на неможливість виконання дії через відсутність умов для цього. Вживання цих конструкцій у безособових реченнях.*

Студент вивчаючи теми з навчально-професійної та соціально-культурної сфери, повинен самостійно підготувати монолог-розповідь з елементами роздумів (скласти програму виступу, вибрати потрібні засоби усного і письмового мовлення); швидко прочитати текст з навчально-професійної сфери за заданою темою, переказати його основний зміст, відповісти на запитання за змістом тексту (виконати письмові тестові завдання на контроль розуміння прочитаного); збільшити кількість використаних додаткових джерел інформації і уміння комбінувати матеріал, оцінювати наведені факти й аргументувати власні спостереження за обраною спеціальністю.

4. ПИТАННЯ ДО ЗАХОДІВ ПОТОЧНОГО, ПІДСУМКОВОГО ТА СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1 Тестові завдання до тестування у модулі ЗМ-П1.

1. Конструкції, що виражають просторові відношення зі значенням місця. [5, С. 8-

10]

2. Конструкції, що виражають просторові відношення взаєморозташування та взаємовідношення предметів і понять. [5, С. 10-11]
3. Конструкції, що виражають просторові відношення напрямку руху. [5, С. 13-14]
4. Конструкції з прийменником *у, в* і певними лексичними групами іменників. [5, С. 9-11]
5. Конструкції, що виражають часові відношення. [5, С. 19-20]
6. Конструкції з прийменниками при означенні співвідносності дій у часі. [5, С. 22-23]
7. Конструкції зі знахідним відмінком без прийменника та з прийменником при означенні терміна дії. [5, С. 23-26]
8. Складні речення зі сполучниками при вираженні одночасності дії, видове співвідношення дієслів в обох частинах речення. [5, С. 28-29]
9. Складні речення зі сполучниками при вираженні послідовності дії. [5, С. 31-31]
10. Складні речення зі сполучниками при вираженні послідовності дії. [5, С. 33]
11. Складні речення зі сполучниками для означення початку й кінця дії. [5, С. 34-35]
12. Конструкції з дієприслівником НДВ і ДВ при вираженні одночасності й послідовності дій. [5, С. 38-39]
13. Вживання видо-часових форм для позначення одночасних і неодноразових відношень. [5, С. 40-42]
14. Вираження способу дії. [5, С. 44-48]
15. Вираження способу міри. [5, С. 49-50]
16. Вираження способу ступеня. [5, С. 50]
17. Умови обов'язкового вживання прикметника в цих конструкціях. [5, С. 51-52]
18. Конструкції з іменниками *методом, способом, шляхом, сполукою за допомогою*. [5, С. 52-53]
19. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу дії. [5, С. 55]
20. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу міри. [5, С. 55-56]
21. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу ступеня. [5, С. 56]
22. Конструкції з дієприслівниками зі значенням способу дії. [5, С. 57-60]
23. Складне речення зі сполучниками і співвідносними словами у значенні міри ознаки. [5, С. 62]
24. Вираження порівняння зі сполучником та співвідносними словами. [5, С. 64]
25. Конструкції порівняння з прийменниками. [5, С. 64-65]
26. Конструкції порівняння у зіставленні (в порівнянні з ким, з чим). [5, С. 66-66]
27. Конструкції вираження зіставлення явищ іменником в орудному відмінку з прийменником. [5, С. 69-70]
28. Вираження зіставлення явищ конструкціями, що позначають пропорційну залежність. [5, С. 71-72]
29. Вираження зіставлення явищ конструкціями, що є пропорційними чому, до чого. [5, С. 74-75]
30. Вираження зіставлення явищ складним реченням зі сполучними засобами. [5, С.

4.2 Тестові завдання до тестування у модулі ЗМ-П2.

1. Вираження умовних відношень за допомогою прийменникових конструкцій. [1, С. 33-35]
2. Складні речення зі сполучниками *якщо, коли, аби* для позначення реальної умови. [10, С. 240-245]
3. Складні речення зі сполучниками *якщо б, коли б, якби* для позначення нереальної умови. [10, С. 240-245]
4. Складні речення зі сполучниками *якщо, у тому випадку, якщо* для позначення потенційної умови. Вживання видо-часових форм у реченнях потенційної умови. [10, С.240-245]
5. Складні речення зі сполучниками *якщо ні, якщо нема*. [10, С. 240-245]
6. Конструкції з дієприслівниками НДВ і ДВ. Синонімічність дієприслівникового звороту і підрядної частини складного речення з умовним значенням. [3, С. 62-63; 10, С. 144-150]
7. Вираження допустових відношень. Конструкції зі словами *незважаючи на, всупереч* і структура складного речення з підрядною частиною і сполучниками *незважаючи на те, що; дарма що; хоч; хоча*. [10, С. 240-245]
8. Складне речення зі сполучниками *між тим, як; у той час, як* у допустовому значенні. Роль цих сполучників у побудові складного синтаксичного цілого. [10, С. 149-151]
9. Конструкції із дієприслівниковими зворотами з допустовим значенням. Синонімічність цих конструкцій з підрядною частиною складних речень. [3, С. 73-74; 10, С. 155-157]
10. Вираження причинно-наслідкових відношень. Конструкції з прийменниками *завдяки, через, від* і складне речення зі сполучниками *завдяки тому, що; через те, що; від того, що*. [10, С. 170-176]
11. Конструкції з прийменниками *внаслідок, у результаті, у зв'язку; у зв'язку з тим, що; у результаті того, що*. [10, С. 170-176]
12. Складне речення зі сполучниками *тому, що, оскільки, бо*, стилістична приналежність вказаних сполучників. [10, С. 176-180]
13. Складне речення зі сполучниками *внаслідок чого, у результаті чого, завдяки чому* і речення з єднальними сполучниками *внаслідок цього, у результаті цього, в силу цього, завдяки цьому, через це, від цього, так що*. [10, С.176-180]
14. Безсполучникове складне речення зі значенням причини й наслідку. Його синонімічність у складних реченнях зі сполучниками. [10, С.247-249]
15. Конструкції з дієприслівниками НДВ та ДВ зі значенням причини. Їх синонімічність у підрядній частині складного речення з цим значенням. [3, С.70-72]
16. Конструкції зі словосполученнями *з нагоди, з приводу, за браком, за відсутністю*. [10, С.176-180]
17. Вираження відношень мети. Конструкції з прийменниками *для, заради* зі значенням мети. [10, С. 170-176]
18. Складне речення зі сполучником *щоб*. [10, С. 240-245]
19. Конструкції із заперечною часткою *не* та словом *немає*, їхнє вживання.

[10, С. 157-159]

20. Конструкції з часткою *не* в різних позиціях у реченні. Значення висловлювання в залежності від місця частки *не*. [10, С. 157-159]

21. Конструкції із заперечними займенниками та прислівниками для посилення заперечення. [10, С. 155-157]

22. Конструкції із заперечними займенниками, прислівниками у сполученні з інфінітивом, що вказують на неможливість виконання дії через відсутність умов для цього. [10, С. 170-180]

4.3 Практичні завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-П1, ЗМ-П2.

Завдання-1. Прочитайте речення, выпишіть дієслова з виділеними іменниками з прийменниками, поставте до них питання і скажіть, на що вони вказують.

Стежка звивалась у високій траві попід насипом. У підхмарних чорних глибинах моторошно гуляли прожектори. На сході лягла по обрію величезна оранжева смуга. На світанку Будапештське шосе було вже загачене гарматами. Маковейчик, оглянувшись, мало не крикнув з несподіванки (З творів О. Гончара).

Завдання-2. Спишіть текст. Визначте відмінок іменників із прийменниками. Який прийменник ужито з кількома відмінками?

Мотря махнула на себе хусточкою, сіла на призьбі й задумалася. Ілько, пильно слідкуючи за нею, проти волі задивився на красу її, що тепер іще якось виразніше виявлялася на сірому тлі стіни, — на ту красу, що не б'є у вічі, що на перший погляд ледве примітна, а тільки в неї вдивишся, можна впитися й очима, і серцем, всею істотою. То була краса, що виховується тільки на Україні, але не така, як малюють деякі з наших письменників. Не було в неї ні «губок, як пуп'янок, червоних, як добре намисто», ні «підборіддя, як горішок», ні «щік, як повна рожка», і сама вона не «виліскувалась, як маківка на городі». Чорна, без лиску, товста коса; невисокий, трохи випнутий лоб; ніс тонкий, рівний, з живими ніздрями; свіжі, наче дитячі, губи, що якось мило загинались на кінцях; легка смага на матових, наче мармурових, щоках і великі, надзвичайно великі, з довгими віями, темно-сірі очі, з яких здавалося, дивлячись, наче лилося якесь тихе, м'яке, ласкаве світло, — то була й уся краса сієї дівчини (В. Винниченко).

Завдання-3. Перепишіть, розкриваючи дужки. Поясніть написання прийменників разом, окремо або через дефіс.

1. Тече вода (із) за гаю та (по) під горою. Хлюпочуться качаточка (по) між осокою (Т. Шевченко). 2. Чіпка глянув на діда, підвівсь і поплентався стороною (по) над отари, немов п'яний, наче учадів (Панас Мирний). 3. (Із) за лісу, (з) за туману місяць впливає (Т. Шевченко). 4. (З) над хмар часом прилине прощання з літом журавлине (П. Тичина). 5. Блиснуло сонце (з) поза гір в земному саду (А Кримський). 6. Геть (по) над морем, над хвилями синіми в'ються, не спиняться чаєчки білі (Леся Українка). 7. Що в світі миліше (над) зоряні ночі, що в світі ясніше (над) милого очі (М. Коцюбинський). 8. Стоїмо ми (в) чотирьох та очима лупаємо (І. Нечуй-

Левицький). 9. Не для того я повертався додому, щоб сидіти (в) чотирьох стінах (П. Загребельний). 10. Я не літав в (над) зоряні країни, а все державсь бездольної землі (П. Грабовський).

Завдання-4. Перепишіть, розкриваючи дужки. Поясніть, у яких випадках слова є прийменниковими сполученнями, а в яких — однозвучними прислівниками; з'ясуйте відмінність у їхньому написанні.

1. (З) ранку почалася справжня осінь (П. Загребельний). 2. Мирон міг довбати шурфи в будь-якому ґрунті (з) ранку до вечора (В. Сліпачук). 3. (На) що мали, (на) те й приймали. 4. (На) що мені куми — були б пироги. 5. Як зверху погане, то (в) середині вдвоє (Народна творчість). 6. (У) середині острова над чималою бухтою розташувалися чотири десятки рибальських хат (М. Трублаїні). 7. Весна іде (на) зустріч нам, весна (в) цей час нам рада (О. Олесь). 8. Усі учні класу прийшли (на) зустріч з ветеранами.

Завдання-5. Запишіть подані словосполучення у два стовпчики, добираючи з дужок потрібні займенники: а) *із (зі)*; б) *з*.

Хтось (з, із, зі) нас, дорога (з, із, зі) міста, тесляр (з, із, зі) хутора, Олена (з, із, зі) матір'ю, розмовляла (з, із, зі) батьком, онук (з, із, зі) дідусем, оглядач (з, із, зі) Львова, зустрілася (з, із, зі) артистами, вийшов (з, із, зі) двору, іти (з, із, зі) іншими, привітали (з, із, зі) святом, прощатися (з, із, зі) світом, (з, із, зі) щирим серцем.

Завдання-6. Розв'яжіть тести.

1. У котрому з поданих складнопідрядних речень є підрядне місця?

- А) Там, де Ятрань круто в'ється, з-під каменя б'є вода.
- Б) Народ мій тут, на рідних цих просторах, від Києва до Ладоги живе.
- В) Я вчора бачила ту скелю, де був прикутий Прометей.

2. У котрому з поданих складнопідрядних речень є підрядне часу?

- А) Куди дме вітер, туди й гілля хилиться.
- Б) У домі, де немає господині, немає світла.
- В) Коли копають картоплю, ключ угорі журавлиний рідною мовою кличе у невідомі краї.

3. Знайдіть речення, в якому є сполучне слово.

- А) І де б я не був, за далекою даллю тебе, Україно, завжди пізнаю...
- Б) Весною, коли відроджується життя, дерева й кущі змінюють біле зимове на яскраво-зелене вбрання.
- В) І як тільки займеться небо, встає зараз червоний туман і розгортає крила.

Завдання-7. Замінити речення з конструкцією **під час**.

- 1. Коли метали сполучаються з киснем, утворюються оксиди металів.
- 2. Коли лужні метали сполучаються з воднем, утворюються гідриди.
- 3. Коли атоми Карбону сполучаються один з одним, утворюються ланцюги.
- 4. Коли виготовляють розчини, їх зберігають у хімічних склянках.
- 5. Коли титрують розчини, використовують конічні колби.
- 6. Коли набирають в'язкі речовини, використовують шпатель.

7. Коли треба виміряти температуру, беруть термометр.
8. Коли лід плавиться, він перетворюється на воду.
9. Коли вода охолоджується, вона перетворюється на лід.
10. Коли вода нагрівається до 100°C, вона перетворюється на пару.

Завдання-8. Перекладіть українською мовою російські словосполучення з прийменником *ПО*.

Считает по пальцам; читает по слогам; ходит по комнатам; по доброй воле; консультации по пятницам; по обыкновению; смотря по погоде; по направлению к городу; я к вам по делу; по выходным дням; по собственному желанию; по нашим подсчётам; по причине чего; ездить по селам; по просьбе; первый по счету; пособие по безработице; по наследству; по моему мнению; мероприятие по повышению трудовой дисциплины; по поводу чего; плыть по течению; по ошибке; товарищ по школе; по отношению ко мне; идти по берегу; экзамен по математике; приказ по университету; комиссия по составлению акта; тоска по родине.

Завдання-9. Випишіть сполучення слів підряд у чотири колонки за тим, з яким відмінком іменника вжито прийменник: 1) з родовим; 2) із знахідним; 3) з орудним ; 4) з місцевим.

В'ється перед носом, спати без задніх ніг, клепки нема в голові, сваряться за дурницю, скринька з секретом, тюпає по кімнаті, здатися на милість, брати до уваги, танути від задоволення, очі бігають по людях, горить земля під ногами, садовлять на покуті, балакають про всячину.

**Ключ.* З других букв перших слів має скластися закінчення вислову І.Котляревського: "Мужича..."

Завдання-10. Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Тече вода (із) за гаю та (по) під горою. Хлюпочуться качаточка (по) між осокою. (Т. Шевченко.) 2. Геть (по) над морем, над хвилями синіми в'ються, не спиняться чаєчки білії. (Леся Українка.) 3. Ллється з (по) за хмар проміння тепле і голубувате. (М. Рильський.) 4. Зелений вершник з сивих гір помчавсь горбкам (на) перекір. (Р. Братунь.) 5. Дорога гадюкою звивалася (в) здовж потоку. (З. Тулуб.) 6. (По) за хатами тяглися виноградники. (І. НечуйЛевицький.) 7. (З) під лісового корча б'є джерельце русявої, чистої тиші. (Є. Гуцало.) 8. (Під) час канікул я часто буваю в лісі.

Завдання-11. Відредагуйте подані речення.

Зразок: При досліджуванні цього питання вони забули найголовніше.

Досліджуючи (коли досліджували) це питання, вони забули найголовніше.

1. Гра переноситься із-за погодних обставин.
2. Ви повинні діяти згідно розпорядження керівництва.
3. Обов'язково ознайомтеся з інструкцією по техніці безпеки.
4. Відповідно наказу аудиторська фірма перевірила звітність банку.
5. Неподалік зупинився автобус по заказу.
6. На протязі тижня довелося змінювати плани.

7. Після написання роману письменниця виїжджає з країни.

Завдання-12. Випишіть спочатку сполучення слів з одиничним сполучником, потім — з повторюваним і нарешті — з парним.

Світає і смеркає. Осінь: або дощ, або туман. Ой, як не так, то сяк. Сіємо, щоб родило. День то довшає, то коротшає. І річка, і ліс. Здавна так: якщо не пряцюєш, то й не маєш. Оце чи встигну, чи не встигну. Здоров'я або гроші. Рясніють і яблука, і груші. Не тільки вода, а й сонце.

**Ключ. З других букв від початку має скластися закінчення вислову П.Тичини: "Все величне — ..."*

Завдання-13. Поставте пропущені У, В.

... дужках наведено ставки з урахуванням капіталізації; знайшов ... полі; взяли ... аптеці; зустріли ... Львові; бачила ... метро; ... мене їх немає; бачили ... очах; Я знаю: ... таких справах не завжди все й зрозумієш; кинула ... яр; зайшла ... воду; зайшли ... урочище; заніс ... дім; розмовляли ... кімнаті; прийшов ... гості; ... Угорщину поїхали; одягнувся ... святковий одяг; була ... садку; завжди ... твоєму столі; потонули ... хвилях; побачити ... Вінниці.

Завдання-14. Пояснити чому виділені слова пишуться по-різному?

Тимчасом як інші хлопці билися між собою, немов півні, або гралися та пустували хорошенько, Остап *тим часом* усе походжав, та поглядав, та замишляв. (Марко Вовчок.)

Завдання-15. У поданих реченнях замініть сполуку іменника з прийменником ПРИ. Вставте пропущені літери.

1. При вступі на р...боту гр...м...дяни подають письмову заяву, де викладають проха...я про зарахува...я на певну посаду до певного структурного підрозділу (організації).

2. При вашій допомозі ми встигнемо виконати замовлення.

3. Майор поліції загинув при в...конанні службових обов'язків.

4. При виході з вагона перевірте, чи не забули багаж.

5. При житті письменника цькували.

6. При груповому прийнятті рішення на першому етапі кожна ОПР будує матриці попарних порівнянь кр...теріїв та альт...рнатив.

7. При прийнятті остаточного рішення добре все зважте.

Завдання-16. Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Як (би) я була зіркою в небі, я б не знала ні туги, ні жалю. (Леся Українка.) 2. Вітри проспівують над хвилями нив про (те), як в негоду він край боронив. (П. Усенко.) 3. Де б він не був, що (б) з ним не трапилося, звикнув ніколи не схилити голову. (Петро Панч.) 4. Наша сила — то (ж) лавина... (П. Тичина.) 5. Блискавки тримав поет в руці — то (ж) блискавки він кидав і з трибуни. (П. Тичина.) 6. Хотіла б я піснею стати у сюю хвилину ясну, що (б) вільно по світі літати, що (б) вітер

розносив луну. (Леся Українка.) 7. Все одно, що (б) не сталося, ми не розлучимось. (Леся Українка.) 8. У мене одна думка: як (би) нам нашу красну мову так високо підняти, як підняв її Шевченко у пісні. (Панас Мирний.)

Завдання-17. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

1. Повідомити по радіо, завдання мені не під силу, перекласти на українську мову.
2. За світовими стандартами, згідно зі звичаєм, ходити по воду.
3. Товариш по школі, працювати за програмою, художник по костюмам.
4. Залучати до роботи, берегти про чорний день, іти за грибами.

Завдання-18. Перепишіть, розкриваючи дужки. Від дієслів, що в дужках, утворіть дієприслівники.

1. Все зраділо, (стрівати) день; і день зрадив, (розцвітати), ясний, теплий, погожий. (Панас Мирний.) 2. В туман (загорнутись), далекі тополі в душі вигравають мінорну гаму. (П. Тичина.) 3. З самого ранку, (виплутатись) із тендітних тенет туману, вигулькувало сонце. (Ю. Збанацький.) 4. Десь за ланами гомонів, (затихати), грім. (С. Васильченко.) 5. Степ, (струсити) з себе росу та (зігнати) непримітні тіні, горить рівним жовто-зеленим вогнем. (Панас Мирний.) 6. Хто перший пройшов по неходженому степу, (прим'яти) молоду траву і (налякати) диких сайгаків? (Є. Гуцало.) 7. Нам вічно треба небом жити, по шию (бути) в планеті! (М. Вінграновський.) 8. Щастя — не знати спокою, в далі (йти) невідомі. (О. Підсуха.)

Завдання-19. Переробіть текст, замінюючи, де це можливо, дієслова дійсного способу дієприслівниками. Здалека доносяться різні співи — то сходяться на “вулицю” і співають парубки та дівчата. Ось пройшов парубок вулицею. Йде він тихо, недбало похитується; подерта свитина висить у нього на однім плечі. Проходить він біля хати, завів пісні: “Гей! Та виріс я в наймах”. Виспіває і йде до греблі. Там, біля греблі, під вербами збирається молодь на “вулицю”. Почув пісню свого товариша, наймита, москалик і собі подав голос, коли виходив з хати. (За Лесею Українкою.)

Завдання-20. Речення переписіть, якісь із дієслів, що в дужках, перетворюючи на дієприслівник. Решту поставте в минулому часі. Знайдіть фразеологізми й поясніть їхнє значення.

Слухав той, слухав, (розпустити) вуха і (відчувати) себе на десятому небі. (І.Цюпа.) Степан (постояти) ще трохи на порозі, (обпікати) її гарячими очима. (В.Кучер.) Роксолана, (обернутись) до порога, зразу (зрозуміти), до кого зором (прикипіти) цей велетень. (О.Ільченко.) Хлопці (вийти) з зали, (окидати) її скося очима. (І.Нечуй-Левицький.)

Завдання-21. Перепишіть, розкриваючи дужки. Від дієслів, що в дужках, утворіть пасивні дієприкметники і поставте їх у потрібному роді, числі й відмінку.

1. Віз весело заторохтів залізними шинами по (в'їздити) дорозі. (О. Донченко.) 2. Ніким не (сходити) нас ждуть путі. (О. Ющенко.) 3. На лугах ще трава не (косити), у полях красуються жита. (П. Воронько.) 4. Рівно й спокійно дише (натомитися) з

праці земля. (М. Рильський.) 5. Жагучими пахощами дихала земля, (розпалити) сонцем. (З. Тулуб.) 6. Обличчя його було напруженим і (зосередити). (Григорій Тютюнник.) 7. В очах (скривдити) поета блиснув промінь надії. (Л. Дмитерко.) 8. І на (оновити) землі врага не буде, супостата. (Т. Шевченко.)

II. 1. Тепла ніч, (наповнити) степовими пахощами, пропливла над Асканією. (О. Гончар.) 2. Могутньо тягло звідусіль прісним запахом весни, свіжих вод, (розбрунькуватися) верб. (О. Гончар.) 3. Повні, рожеві, як діти, (збудити) зі сну, плили по небі хмаринки. (М. Коцюбинський.) 4. Любо впасти на зелену тінь (натрудити) і наболілим тілом. (М. Рильський.) 5. Ми розмістилися на возі, добре (вимостити) травою. (А. Шиян.) 6. Віз м'яко покотився ще не (в'їздити) дорогою. (М. Стельмах.) 7. Вже минули село і поїхали понад течією, (обсадити) густими старими вербами. (І. НечуйЛевицький.) 8. Човен, ще не (спустити), лежить на згірку догори дном. (О. Гончар.)

Завдання-22. Поясніть різницю в значенні й написанні виділених однокорених слів. 1. Душу рве й гнітить нескінчена розмова. — Місяць другий вже ведеться нескінченна та облога. (Леся Українка.) 2. Був же ти чистим, як шовк, мій недоторканий листе! (В.Швець.) — Історія — це святая святих народу, недоторканна для злодійських рук. (О.Довженко.) 3. Стільки ще пісець, ще стільки слів нескáзаних у серці. (В.Сосюра.) — І ліс, і моріжок, і річка мені здавались чарівними і повними нескáзаної краси, чогось неземного. (О.Досвітній.)

Завдання-23. Розв'яжіть тести.

1. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

1. Фахівець у галузі, занести до протоколу, відповідно з наказом.
2. Прийнятий у ремонт, вступити в інститут, на захист меншого.
3. У знак поваги, піти за водою, недивлячись на обставини.
4. За два кілометри на схід, згідно з правилом, через хворобу.

2. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

1. У його присутності, за умови збереження, пізнати по очах.
2. Чемпіон по боксу, підручник з фізики, по списку.
3. Інженер по фаху, з власного досвіду, при зачинених дверях.
4. Зошит по математиці, при посередництві колег, на знак згоди.

3. Позначте рядок, у якому не всі прийменники вжито правильно.

1. У зв'язку з хворобою, розписка про одержання, іти по суниці.
2. Про всяк випадок, після підписання договору, у службових справах.
3. По столовій ложці в день, працювати за сумісництвом, згідно з моїми відомостями.

4. За дорученням старости, дібрати слова по аналогії, комісія в справах молоді.

4. Позначте рядок, у якому неправильно вжито прийменник.

1. Добрий від природи, залучити до роботи, узяти до уваги, прилучитися до заходів.
2. Згідно з наказом, підручник з мови, концерт на замовлення, зустрілися по обіді.
3. Прийти у справі, приїхати до Києва, по завершенні роботи, заступник з навчальної роботи.

4. За покликом серця, покласти до кишені, відповідно з розпорядженням, родич за материнською лінією.

5. Визначте, у якому рядку допущено граматичну помилку під час перекладу.

1. По многим причинам – з багатьох причин.
2. По болезни – через хворобу.
3. Тетрадь по математике – зошит по математиці.
4. В течение недели – протягом тижня.
5. При участии – за участі.

6. Визначте, у якому рядку допущено граматичну помилку під час перекладу.

1. При Вашей помощи – при Вашій допомозі.
2. Специалист по экономике – фахівець з економіки.
3. При опасности – у разі небезпеки.
4. Битва при Жёлтых Водах – битва на Жовтих Водах.
5. В честь праздника – на честь свята.

Завдання-24. Замінити фразеологізми прислівниками.

- Як сніг на голову –
Одна нога тут, а друга там –
З першого слова –
Мороз поза шкірою –
На одній ноті –
На власні очі –
Битись, як риба об лід –
Голці ніде впасти –

Завдання-25. Запишіть прислівники, знявши ризик. Із трьома з них складіть словосполучення.

• Видимо /не /видимо; рано/в/ранці; кінець/ кінцем; будь/що/будь; що/далі; у/бік; с/покон/віку; ось/де; з/під/низу; тишком/нишком; з/усіх/усюд; плоть/від/плоті; у/п'яте; стрім/голов; під/ряд; на/відчай; на/добри/день.

• Без/кінця/краю; в/далечинь; без/вісти; по/волі/; по/маслу; як/не/як; рука/в/руку; на/спід; ні/на/що; ні/скільки; на/ура; на/гора; в/ні/чию; босо/ніж; як/небудь; на/бігу; всьго/ на/всього.

• До/сита; з/давня; по/латині; за/кордон; з/дня/на/день; я не/як; на/зовсім; на/при/кінці; о/півдні; з/давніх/давен; хрест на/в/хрест; один/одинцем; на/зовсім; на/пролом; в/одно/час, горі/лиць; де/далі.

• На/виворіт; мимо/хідь; на/в/кулачки; по/друге; не/сьогодні/завтра; десь/то; казна/коли; з/переляку; з/краю/ в/край; у/четверо; не/с/проста; по/всяк/ час; що/разу; с/пересердя; по/маленьку; а/ні/чого.

Завдання-26. Спишіть, розставляючи пропущені розділові знаки. Визначте вид підрядних частин.

1. Прийде час коли наука випередить фантазію (Жуль Верн). 2. Скажи що-небудь щоб я тебе побачив (Сократ). 3. Будь-яка праця стає творчістю якщо ти вкладаєш у неї душу (В.Сухомлинський). 4. Поганий той школяр який учителя не переважить

(Леся Українка). 5. Людина яка не вміє мовчати не вміє й говорити (І. Вільде). 6. Мова вмирає коли наступне покоління втрачає розуміння значення слів (В. Голобородько).

Завдання-27. Спишіть складні речення, вставляючи замість крапок сполучники або сполучні слова відповідно до виду підрядної частини, зазначеного у квадратних дужках.

1. Улянка бачила, ... [з'ясувальна] на тихій галявині навзаводи пнулися рослини до сонця (О.Донченко). 2. ... [часу] опустилися сутінки, звір побіг до канави і заходився рити нову нору (В.Раєвський). 3. У барвінку купали немовлят, ... [мети] росли здоровими та щасливими (Із журналу). 4. В пахучій хмарі дощової глиці стоїть туман, ... [порівняльна] небо на землі (Л.Костенко). 5. Останні промені сонця осявають великий кам'яний хрест, ... [означальна] височить на оксамитовому килимі різнотрав'я (П.Утевська). 6. На жаль, я теж не все знаю про Василя Симоненка, ... [допустова] пройшов стежками його дитинства і юності (М.Сом).

Завдання-28. Прочитайте складнопідрядні речення. Визначте вид кожного з них, поставивши питання від головної частини до підрядної.

1. Марія Приймаченко малювала на ватмані, використовуючи акварель і гуаш, які надавали соковитості й щільності зображенням квітів, птахів, звірів, орнаментів, сценок із народного життя (М. Шинкарук). 2. Жовтогаряче тло створює враження, ніби картину наповнює сонячне світло (М. Шинкарук). 3. Упевнившись, що все впорядковано добре, кошовий зняв шапку й перехрестився на схід сонця (А. Кащенко). 4. Поки почало світати, козаки були вже далеко за Очаковом (А. Кащенко). 5. З півночі дихнув вітерець і, понадимавши на чайках вітрила, погнав їх туди, куди направляли керманічі, — на схід сонця (А. Кащенко). 6. Незважаючи на те, що споруду часто перебудовували, Марийський палац у Києві зберіг первинні риси архітектурного стилю бароко (О. Ламонова). 7. Кожен, хто потрапляє в парк «Софіївка», немов переноситься в іншу епоху (О. Седак).

Завдання-29. Доповніть запропоновані підрядні частини складнопідрядного речення головними частинами. Запишіть їх. Визначте вид кожного із записаних речень.

1. ... , коли надворі розвидняється. 2. ... , мов пролетіла велика волота куля, ... 3. Хоч і невеликий був літній будиночок, 4. Щоб гарно відпочивати в неділю, 5. ... , дарма що були дібрані задалегідь матеріали до теми твору. 6. ..., що стояла серед степу, 7. ..., які описано в поемах Т. Шевченка. 8. Щоб повною мірою насолоджуватися творами Омара Хайяма,

Завдання-30. Прочитайте речення. Визначте головні і підрядні частини. Підкресліть сполучники підрядності однією рисою, а сполучні слова — двома.

1. Живем, допоки любимо (П. Осадчук). 2. Вічна шана, вічна честь і слава тим, чия не сивіє душа! (В. Симоненко). 3. Тільки тим історія належить, хто сьогодні бореться й живе (В. Симоненко). 4. Як бабиного літа срібні ниті, думки пливуть і світять оддалік (Д. Павличко). 5. Я покажу вам сад, де на колінах яблуні спить вітер (М.

Вінграновський). 6. Біла рівнина, що простяглася круг села, скрізь закінчувалась лісами (*В. Василевська*). 7. Що краще є від простих слів, коли вони із серця ллються! (*М. Рильський*). 8. Повільне сонце на тумані до проса впливало з води, де на пташинім щебетанні тинявся малиновий дим (*М. Вінграновський*). 9. Голубами злітали у небо димки від вокзалу, ніби звали мене у незвідані далі оті (*Л. Забашта*).

Завдання-31. Визначте види підрядних речень за значенням. Самостійно складіть речення з підрядними способу дії, місця, причини, мети.

1. Той господар в просторі безмежному, хто душею відрікся меж! (*В. Симоненко*). 2. Не можна любити народів других, коли ти не любиш Україну! (*В. Сосюра*). 3. Хоч труд важкий у хлібороба, але висока в хлібі проба! (*Л. Забашта*). 4. І мальва стоїть, як ракета ступінчата, націлена кимось у безмір небес (*Д. Білоус*). 5. Ще дощ у хмарі, ще вона не знає, де дітись їй у небі понад гаєм (*М. Вінграновський*). 6. Сидів і довго думав над собою блакитний вечір вдома навесні, тим часом як спливалася водою його зоря на темному веслі (*М. Вінграновський*). 7. Вітаю день осіннього приносу, коли оберну в пісню стоголосу свою — до краплі — силу молоду! (*Д. Павличко*).

Завдання-32. Поставте розділові знаки в реченнях, поясніть їх.

1. У сад вишневий стежка пролягла де вінок черешня одягла. 2. Як без повітря хліба і води не може жити на землі людина так я без тебе черствію завжди жадане пісне подруго єдина. 3. Немов на крилах дні і ночі линуть цінуй же їх як скарб поки живеш бо марно десь прогаяну хвилину й ракетою уже не доженеш. 4. Але вогник дому отчого скрізь я в серці пронесу бо до болю серцю милі ті рідні батьківські місця звідкіля назустріч вилетів бурям віхолам сонцям. 5. Зайду в траву і ляжу горілиць прислухаюсь як з вітром гай шепоче. 6. В холодні зими в теплі пори коли цвітуть рясні сади зелений вогник семафора до себе кличе поїзди. 7. Шумлять смереки звихрено шумлять неначе кличуть в гори і долини де сивими туманами димлять розбуджені карпатські полонини. 8. Давно пора дитинства одцвіла мов яблунь зачароване галуззя... 9. Любов це юності кипіння в якому кожен з нас палахкотів... (*Із тв. Д. Луценка*).

Завдання-33. Прочитати речення, правильно їх інтонуючи. Вказати одиничні дієприслівники. Пояснити вживання розділових знаків.

I. Співають ідучи дівчата, а матері вечерять ждуть. (*Т.Шевченко*.) Тепер, співаючи, дівчата тією стежкою ідуть на спільну працю. (*М.Рильський*.) По вулиці ідуть співаючи дівчата, і під гармонію співають парубки. (*В.Сосюра*.) Заспівали ідучи хлопці-білоруси. (*П.Усенко*.) Співають хлопці, їдучи в кіно. (*Д.Павличко*.) Спочиваючи, бійці славному пісню співають. (*П.Тичина*.) Добре пісні співати пообідавши. (*Нар.творч.*)

II. Мати ходить гукаючи, свого сина питаючи. Згадай мене, мамо, пообідать сівши, а я тебе ізгадаю не пивши, не ївши. Лінивий сидячи спить, а лежачи робить. До роботи плачучи, а до танців скачучи. Не хвались почавши, а хавались намолотивши. Наймит ходячи наїється, а сидячи виспить. Ївши, гріється, а працюючи, мерзне. Багатий помирає недоївши, а бідний переївши. Більше добув

лижучи, ніж відриваючи (кусаючи). Як здоров'я маємо – не дбаємо, а стративши плачемо. Пряме дерево і вмирає стоячи. Сидячи, з лісу дров не наносиш. Спотикаючись, вчаться вище ноги піднімати. Жити розкошуючи. Жити, горе покотивши.

Завдання-34.

I. Прочитайте. Випишіть складні речення з підрядними міри і ступеня.

1. Запорожці використовували в походах проти Туреччини підводні човни раніше, ніж це було в Західній Європі (О. Апанович). 2. Він говорив так весело, що майже всі поснули (Микола Хвильовий). 3. А лист же так тихо шепотить, так тихо, нібито старенька бабуся куняючи шепче онучатам казку (М. Кропивницький). 4. Ви навчіть мене вишивки, мамо! І навчіть мене, рідная, так, щоб з мережки живими словами промовляли волошки і мак (Т. Масенко). 5. На серці було так легко, радісно, як часом у малої дитини гарного погідного ранку (М. Коцюбинський). 6. Конюшина так рясно та буйно зацвіла, наче синювато-червоні вогники побігли по траві (Н. Коломієць). 7. Увага до нього була настільки велика, що Дорош ночував себе дуже незручно і ще нижче схилив голову (Г. Тютюнник). 8. Скільки намолотили, стільки й загатили (Народна творчість). 9. Я так її, я так люблю, мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю! (Т. Шевченко).

II. Підкресліть член речення в головній частині, який пояснюється підрядним міри й ступеня. До поданих частин складного речення доберіть продовження — підрядні міри і ступеня. Запишіть утворені речення.

1. Повітряний змій піднявся так високо, що аж... . 2. Отакий весняний сонячний день видався, як... . 3. Я настільки захоплений книжкою, мовби... . 4. Стільки різних думок роїлося в голові, наче... . 5. Як..., так змінювалися пейзажі за вікном автомобіля. 6. Учень так швидко формулював правило, що,... дня.

Завдання-35. Випишіть складнопідрядні речення з підрядним порівняльним і порівняльним зворотом.

1. Немає гіршої покути, як в ріднім краї носить пута (Народна творчість). 2. Літа збігають як вода (Народна творчість). 3. Краще не обіцяти, як слова не дотримати (Народна творчість). 4. Безмежнеє поле, як райдуга, в серці сія (В. Сосюра). 5. Пригорнуло серця, мов дитя, пелюстки розквітлої лілеї (О. Деркач). 6. Не встигне ще білий день очі протерти, як починається в лісі радісна музика (П. Козланюк). 7. Принишки перехожі на хвилину, показують цікавій дітворі, як гамірно видзьобують калину червоногруді жваві снігурі (О. Хало). 8. І бродить місяць над домами, неначе срібний вартовий (В. Сосюра). 9. Од козачої відваги втік паша, як битий лис (Б. Олійник).

Завдання-36. Прочитайте вибрані з поезій Т. Шевченка речення. Розподіліть їх на три типи: а) з підрядними способу дії; б) з підрядними міри й ступеня; в) з підрядними порівняльними. Запишіть.

I. 1. Не так серце любить, щоб з ким поділитися. 2. Мені так любо, любо стало, неначе в Бога... . 3. Тяжко, тяжко мені стало, так, мов я читаю історію України. 4. Як небо блакитне — нема йому краю, так душі — почину і краю немає... 5. Послужи

йому так щиро, як мені служила. 6. Грає кобзар, виспівує, аж лихо сміється. 7. Ані хмариночки, та тихо, та любо, як у раї. 8. Орлом сизокрилим літає, ширяє, аж небо блакитне широкими б'є. 9. І блідий місяць на ту пору із хмари де-де виглядав, неначе човен в синім морі то виринав, то потопав.

II. Випишіть із поетичних текстів Т. Шевченка шість речень з підрядними порівняльними. Обґрунтуйте, чим відрізняються підрядні порівняльні від порівняльних зворотів.

Завдання-37. У поданому тексті є підрядні порівняльні (повні та неповні), речення з порівняльним зворотом. Знайдіть їх і запишіть у таблицю за зразком (таблицю накресліть у зошитах). Підкресліть слово в головній частині або головну частину, якої стосується порівняльна конструкція.

На великому чорному баркасі, що, здавалося, повертав до берега, звивали вітрила. Вітер надував їх, і вони виривалися з рук, ніби лопотіли крилами великі білі птахи. Чорний човен нахилився і ліг боком на блакитні хвилі.

Синє море хвилювалось і кипіло на березі піною. Хвиля скипала молоком, а відтак танула й шипіла на піску, тікаючи в море.

Баркас підскакував на місці, хлюпав, як риба, і не міг пристати до берега. Він бився на хвилі й рвався з котвиці, як пес з ланцюга.

Море дедалі втрачало спокій. Дрібні хвилі зливались до купи і, мов брили зеленкуватого скла, непомітно підкрадалися до берега, падали на пісок і розбивались на білу піну. Під човном клекотіло, кипіло, шумувало, а він підскакував і плигав, немов нісся кудись на білогривих звірах (За М. Коцюбинським).

Завдання-38. Запишіть подані словосполучення у два стовпчики, добираючи з дужок потрібні займенники:

а) із (зі); б) з.

Хтось (з, із, зі) нас, дорога (з, із, зі) міста, тесляр (з, із, зі) хутора, Олена (з, із, зі) матір'ю, розмовляла (з, із, зі) батьком, онук (з, із, зі) дідусем, оглядач (з, із, зі) Львова, зустрілася (з, із, зі) артистами, вийшов (з, із, зі) двору, іти (з, із, зі) іншими, привітали (з, із, зі) святом, прощатися (з, із, зі) світом, (з, із, зі) щирим серцем.

Завдання-39. Випишіть спочатку складносурядні речення, а потім прості ускладнені. Поясніть різницю між ними.

1. Хочу бачити, знати, чути, і любити, й творити красу (Л.Первомайський). 2. В повітрі дощ, і гречка пахне тепло, немов розлився бурштиновий мед (М.Рильський). 3. А здебільшого стоять вони [дуби] навіть у погожу пору якщо не похмурі, то важкувато спокійні (Є.Гуцало). 4. Тече вода в синє море, та не витікає (Т.Шевченко). 5. Земля тремтить у млості і ронить пелюстки і невідомі гості злітаються в садки (М.Рильський). 6. Таке розкішне над нами небо і такі ми до безмежності молоді! (В.Шевчук). 7. Хай вітер у вічі, умри, але не стій (за М.Бажаном). 8. Чужих два слова в пісні буде – і пісня вже тоді чужа! (Д.Павличко).

Завдання-40. До якої групи речень (відкритої чи закритої структури) відносяться подані речення. З'ясуйте, які смислові відношення наявні між частинами

складносурядних речень.

1. Мороз прилине, синьо і прозоро розвісить скрізь інею сивий дим; і на шибках невидані узори він намалює генієм своїм (В.Сосюра). 2. Сніг з кожною хвилиною густішає, і дедалі непрогляднішою ставала за вікном вируюча сіра каламуть (В.Козаченко). 3. Багато великих див, низку чудес світу створили люди за своє земне існування, але найбільшим з див було і є слово (Є.Колодійчук). 4. То вклониться їм зустрічна берізка, схиливши коси-віти мало не до землі, то впаде в око вся обкидана снігом ялинка... (А.Шиян). 5. Кинуло сонце сніп променів на село, і холодний Черемош задихав сивою парою, мов олень... (Р.Іваничук). 6. Рече Дніпро, й лани широкополі медами пахнуть, колосом шумлять (А.Малишко). 7. Теплом дихала настояна на травах і квітах земля, а до лісу вже підкрадалась осінь (Ю.Збанацький). 8. Минулася буря – і сонце засяяло (М.Рильський).

Завдання-41.

I. Спишіть. Підкресліть головні члени в складнопідрядних реченнях з підрядними причини. Поясніть уживання розділових знаків.

Йому було двадцять два роки, коли він вирушив із Києва. Його дорога пролягала до Угорщини. Звали мандрівничого Василь Григорович-Барський. Колишній студент Києво-Могилянської академії вирішив побувати в багатьох країнах, тому що хотів здобути знання «на користь собі й вітчизні».

Подорож тривала довго, бо після Угорщини була Австрія, Італія, Греція, Єгипет. Мандруючи, допитливий юнак вивчає географію, архітектуру, мистецтво, національні звичаї. Усе те згодом стане основою для його надзвичайно цікавих книг (За М. Слабошпицьким).

II. Зверніть увагу на предмет думки (підмет) у головному і підрядному реченнях. Чи в обох частинах одного складно-підрядного речення з підрядним причини той самий предмет думки?

Завдання-42. Прочитайте речення. У текстах якого стилю вони можуть бути використані? Складіть власні складнопідрядні речення з підрядним причини в такому самому стилі.

1. Я не зупинив керований мною транспортний засіб перед світлофором, бо не помітив загоряння червоного світла. 2. Прошу оформити мені довідку про доходи за перший квартал поточного року у зв'язку з тим, що хочу взяти кредит. 3. Прошу звільнити мою дитину від уроку фізичної культури на підставі того, що в цей період вона проходить курс спеціальної оздоровчої фізкультури при поліклініці № 2 під наглядом лікаря. 4. Я, Сергієнко Надія Анатоліївна, була відсутня на заняттях 23.12.2009 р. через те, що була відряджена на районну конференцію «Молодь проти наркотиків».

Завдання-43. На основі поданих речень складіть і запишіть складнопідрядні речення з підрядним причини.

1. Маршрутне таксі зупинилося. Пасажир захотів вийти. 2. Узлісся, луки, болото аж гудуть від радісних пісень. Весна! 3. Сезоном тиші називають період з кінця квітня до початку липня — дикі тварини висиджують потомство. 4. Погасли вогні на

вулицях міста: усі спочивають після турбот робочого дня. 5. Ми зовсім перестаємо говорити, прислухаючись до чудової тихої пісні. 6. До нашого озерця підемо. Треба рибу рятувати.

Завдання-44. I. Спишіть, вибравши з дужок потрібний сполучник і сполучне слово. **II.** Підкресліть граматичні основи в складнопідрядних реченнях з підрядним мети.

«Важко сказати, *(коли, що, якби)* з'явилася музика в моєму житті, — розповідає Софія Михайлівна. — Здається, *(щоб, аби, що)* вона жила в мені завжди. Я виросла серед музики, вона звучить скрізь». *(Або, Але, Аби)* досягти успіху, Софія з дитинства вчилася співати в батька, у домашньому, шкільному і церковному хорах, грала на домрі та баяні, брала участь у художній самодіяльності.

А *(щоб, що б, аби)* музика стала професією, Софія Ротару вступила на диригентсько-хорове відділення Чернівецького музичного училища, згодом закінчила Кишинівський інститут мистецтв. *(Однак, Коли, Наче)* доля сама інколи робить коштовні подарунки. У 1971 році на «Укртелефільмі» знімали музичний фільм під назвою «Червона рута». Це була стрічка про чисте і ніжне кохання дівчини-горянки й донецького хлопчини. Назву обрали таку, *(для того щоб, відтоді як, перш ніж)* нагадати глядачеві давню карпатську легенду про чар-зілля, осяяне любов'ю. Роль головної героїні виконувала юна Софія Ротару *(Колись, Коли ж, Чого ж)* з'явилася пропозиція створити свою групу, назва «Червона рута» виникла ніби сама по собі. А ще так називалась одна з перших пісень прекрасного композитора і поета Володимира Івасюка. У його піснях дивовижно переплелися краса й романтичність Буковинського краю, цнотливість першого кохання, віра в щастя. Більшість пісень композитор написав спеціально для неї — Софії. Пісні Володимира Івасюка — це іскра, *(щоб, яка, ніби)* запалила естрадну зірку Ротару (3 газети).

Завдання-45. Доповніть подані конструкції. Запишіть їх. Який вид підрядних обставинних утворився? Поясніть уживання розділових знаків в утворених реченнях.

I. Щоб досягнути успіху, 2. ..., аби відшліфувати свій характер. 3. В ім'я того щоб стати корисним своєму народові, 4. Треба багато часу приділяти самоосвіті для того, щоб 5. Щоб налагодити зв'язки між містами-побратимами, ...

II. Перебудуйте речення, змінивши позицію підрядної частини складного речення. Запишіть їх.

III. До утворених речень доберіть синонімічні прості конструкції. Запишіть їх.

Завдання-46. I. Прочитайте. Випишіть складнопідрядні речення з підрядними мети. Накресліть схеми вписаних речень.

Надворі XXI століття. Весь цивілізований світ стає на захист тварин і птахів, веде боротьбу з «відстрілом братів наших менших», а в Україні стрілянина в лісах, полях і на водоймах не припиняється. Щоб надати цій діяльності законності, полювання здійснюють лише в певний період року. Діють заборони на вбивство рідкісних видів, не можна полювати в межах населених пунктів тощо. Але насправді виконати ці умови майже неможливо. Розрізнити, наприклад, види птахів, на які можна полювати, а на які — ні, дуже складно. Навіть фахівці-орнітологи інколи

помиляються у визначенні, бо наблизитися до птахів уприугу важко. Що вже казати про тих, хто звертає увагу на пернатих лише раз чи двічі на рік через приціл мисливської рушниці! До того ж стріляють часто в сутінках, тумані, коли видимість погана.

Перші день-два полювання після відкриття сезону — наймасовіші й найстрашніші за наслідками. Гуркотіння моторів, безперервне бахкання рушниць, море випитого спиртного й гори покинутого сміття — такого вигляду часто набуває «свято чоловічої звитяги». Водночас це вбиті й кинуті птахи. Адже не можна всерйоз говорити про мисливський трофей, який у живій вазі «тягне» на 100-200 грамів...

Отже, щоб устигнути помилуватися пташиним царством України, потрібно поспішати. І діяти! (В. Вишневський).

II. Об'єднавшись у групи, обговоріть порушену в тексті тему. Свої пропозиції щодо розв'язання проблеми подайте у вигляді переліку невідкладних заходів, оформлених як складопідрядні речення з підрядними причини й мети.

1. І все-таки треба споглядати назад, щоб створити краще майбутнє спереди. 2. Щоб узнати минуле, треба зробити аналізи. 3. Шевченко ховався у бур'янах, щоб написати хоча б пару рядків на маленькому клаптику паперу. Бо якщо побачить його хазяїн або міліція. 4. Шевченко був сильною людиною, але у нього було слабке місце — Україна. 5. У поемі «Гайдамаки» також показано голод, але український народ може довго не їсти.

Завдання-47. I. Доберіть до поданих речень синонімічні складнопідрядні з підрядним мети. Запишіть складені речення.

1. Іде осінь фарбувати багрянцем ліси. 2. Наряду скликано для обговорення перспективного плану на рік. 3. Молодь приїхала привітати ветеранів. 4. Для правильного догляду за кімнатними рослинами треба прочитати спеціальну літературу.

II. Визначте синтаксичну роль виділених слів. Підготуйте повідомлення на лінгвістичну тему «Складнопідрядні речення з підрядними мети як синоніми до простих речень з обставинами мети».

ТЕКСТИ З НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ СФЕРИ

2 рік навчання (3 семестр)

Завдання-48. Прочитати текст і виконати завдання до тексту з навчально-професійної сфери.

Текст №1.

КОРОТКА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕТЕОРОЛОГІЇ ТА КЛІМАТОЛОГІЇ

Ще давньогрецький вчений Аристотель (384-322 рр. до н.е.) написав монографію „Метеорологіка”, в якій вказував що задовго до нього цей розділ знання називали „метеорологія”. Основи сучасних знань про атмосферу були закладені після винайдення метеорологічних приладів. Так, 1593 року Галілей сконструював *термоскоп* – прообраз сучасного термометра, в 1643 році Торічеллі винайшов *барометр* і довів існування атмосферного тиску, в 1730 році Реомюр сконструював *спиртовий термометр* і він став широко доступним.

Першу спробу створити мережу метеорологічних станцій зробила створена учнями Галілея флорентійська „Академія досвіду” в 1657 році, яка відкрила станції в Італії, Парижі, Варшаві, Інсбруці тощо. Хоч із закриттям академії мережа розпалась, але поштовх було зроблено. З 17 століття метеорологічні спостереження мають більш-менш науковий характер. У великих містах Європи – Парижі, Упсалі, Празі, Берліні, Лондоні, Петербурзі – спостереження проводяться майже безперервно – з початку 18 століття.

Слід відмітити великий масштаб робіт у царській Росії. У складі експедиції Беринга були природодослідник Гмелін та астроном Деліль. В 1733 році вони організували цілу мережу метеорологічних станцій на великій території – 12 станцій: Казань, Єкатеринбург, Тобольськ, Ямишево, Єнісейськ, Томськ, Туруханськ, Іркутськ, Селенгінськ, Нерчинськ, Аргунськ, Якутськ. Ряди спостереження на цих станціях, хоч і з перервами, є одними із найдовших і ще у 18 столітті дозволили висвітлити кліматичні умови величезної нікому не відомої території.

Невдовзі результати метеорологічних спостережень дозволили зробити важливі висновки. Працями О.Гумбольта та Г.В.Дове в Німеччині закладено основи кліматології. Слід відмітити найвідоміших європейських кліматологів, таких як Кеппен В.П., Ганн Ю., Воейков О.І., О.І.Воейкова вважають основоположником кліматології в Росії. Він у 1884 році опублікував класичну працю „Клімати земної кулі, особливо Росії”. У ній він вперше у світі розкрив чинники формування клімату. Він розглядає сонячну радіацію, циркуляцію атмосфери, вологообіг, роль підстильної поверхні у формуванні клімату.

В 1820 році Г.В.Брандес у Німеччині склав перші синоптичні карти, а з 50-х років за ініціативою французького астронома У.Левеґ’є та англійського адмірала Р.Фіцроя синоптичний метод набув широкого використання. На його основі виникла служба погоди і новий розділ метеорологічної науки – синоптична метеорологія. Пізніше вона досягла значних успіхів завдяки працям В. Б’єркнеса (Норвегія), Г.Фікера (Австрія), Б.П.Мультановського.

Вперше інструментальні спостереження в Україні проведені у Харкові (1738-1741 рр.), Сновську (Щорс) Чернігівської області (1769-1782 рр.), у Києві (1770-1771, 1799-1802 рр.). Перша метеорологічна станція в Україні була створена в Херсоні 1808 року. Регулярні спостереження розпочались лише 1811 року на метеорологічній станції в с. Кручик під Харковом, 1812 року в Києві, 1825 року в Херсоні. Перша в Україні метеорологічна обсерваторія була створена в Луганську 1836 року. В подальшому аналогічні обсерваторії були створені в Одесі (1839 р.) та Дніпропетровську (1841 р.).

Метеорологічна обсерваторія при Київському університеті заснована в 1855 році. Регулярні місячні результати спостережень почали виходити з 1863 року Використовуючи ці матеріали О.В.Клосовський опублікував цікаву працю „Деякі данні з кліматології Києва (1874 р.)”, за яку він був нагороджений золотою медаллю Російського географічного товариства. До речі, з 1890 року роботою обсерваторії керував завідувач кафедри фізичної географії університету професор П.І.Броунов, який з часом став основоположником сільськогосподарської метеорології. В 1892 році він організував Придніпровську мережу метеорологічних станцій, де

паралельно вели спостереження за ростом, розвитком і урожайністю сільськогосподарських культур.

Уже відомий нам професор Одеського університету О.В.Клосовський протягом 1883-1886 років заснував мережу метеорологічних станцій (1648 станцій) від Бессарабії до Криму та від Одеси до Чернігова. В 1891 році заснована метеорологічна обсерваторія при Харківському університеті. Роботою обсерваторії керував викладач фізики і метеорології М.П.Косач, брат Лесі Українки. Він брав участь також в організації Харківської мережі метеорологічних станцій, яка почала спостереження в 1902 році.

Перша світова і, особливо, громадянська війни практично зруйнували мережу метеорологічних станцій в Україні. Відбудувати її почали уже в 1918 році.

Характеристику кліматів різних районів України вперше опубліковано в 20-х роках ХХ століття: Д.К.Педаєв „Клімат Харьковской губернии”, Г.М.Висоцький „Климатические очерки Черниговщины”, С.О. Бржозовский „Клімат Житомира”, М.М.Самбікін „Микроклиматические районы Полтавщины”, Л.Г.Данилов „Клімат Подолии”, П.Л.Томашевич „Климатические условия Белоцерковщины”, І.Я.Точидловський „Клімат Одессы”, Д.К.Педаєв та М.І.Гук „Климатический атлас Украины”, Б.І.Срезневський „Атлас карт распределения температуры воздуха в Украине”.

В 1950 році за редакцією М.І.Гука опубліковано довідник з клімату України, в якому наведено узагальнені матеріали спостережень всієї метеорологічної мережі України за період 1891-1935 рр. Протягом 1966-1969 рр. опубліковано п'ять томів характеристик клімату. Слід відмітити дві монографії І.О.Бучинського „Клімат України” (1960 р.) та „Клімат Украины в прошлом, настоящем и будущем” (1963 р.).

Найновіші дослідження клімату України підведено в монографії „Клімат України” в 1967 р. за редакцією Г.Ф.Прихотька, О.В.Ткаченка, В.М.Бабіченко. 1984 року опубліковано монографію „Клімат”, яка є складовою в серії публікацій із загальною назвою „Природа Украинской ССР” за редакцією К.Т.Логвинова та М.І.Щербаня. В.М.Бабіченко стала організатором великого колективу авторів останньої солідної монографії „Клімат України”, опублікованої в 2003 році.

Отже, уже в 19 столітті розвинувся метод класичної кліматології, коли для характеристики клімату використовуються середні значення всіх метеорологічних величин. Ці величини публікуються у вигляді довідників, кліматичних карт, атласів. Вони зручні при характеристиці клімату і використовуються й зараз.

На початку 20-х років ХХ століття Є.Є.Федоров запропонував так званий метод комплексної кліматології. Справа в тому, що в синоптиці у цей час розвивалось вчення про повітряні маси. Синоптики оперували погодою в цілому, а кліматологи вивчали середні багаторічні величини. Автор запропонував характеризувати клімат місцевості повторюваністю різних класів (типів) погоди. На сьогодні виділено 14 класів погоди. Метод не набув широкого розповсюдження, він досить трудомісткий. Повторюваність класів погоди можна вважати додатковою характеристикою клімату місцевості.

В 30-х роках ХХ століття інтенсивно розвивався метод динамічної кліматології. Широко вивчалась динаміка атмосфери, формування та переміщення повітряних

мас, наприклад, визначення кількості днів з арктичним повітрям, середньої температури арктичного повітря в даному районі кожного місяця. Представники цього методу В.Фогель та К.Г.Росбі в США, Г.Гельмгольц у Німеччині, В.Б'єркнес у Норвегії, М.Маргулес в Австралії, М.Є.Кочін, І.О.Кібель, О.О.Фрідман, Г.Я.Вангенгейм, Є.С.Лір, О.І.Аскіназій, С.П.Хромов, О.О.Дроздов, Б.П.Алісов виконали чимало цікавих кліматичних досліджень.

Починаючи з 30-х років ХХ ст. розвиток аерологічних досліджень дозволив вивчати клімат вільної атмосфери і пов'язувати його з кліматом приземного шару атмосфери. Це праці Х.П.Погосяна, М.Ф.Накоренка, Є.С.Селезньової, В.М.Міхеля тощо.

Велике значення для розвитку теорії кліматології мають роботи М.Є.Кочіна про загальну циркуляцію атмосфери, В.В.Шулейкіна про взаємодію повітряних течій над океаном та суходолом, Х.П.Погосяна про сезонні коливання загальної циркуляції атмосфери, Є.М.Блинової про центри дії атмосфери, М.Є.Швеця про теорію добового ходу температури.

Значна кількість праць присвячена величезній проблемі в кліматології – проблемі теплового балансу підстильної поверхні. Теоретичному обґрунтуванню дослідження присвятили свої роботи С.І.Савинов, М.М.Калітін, А.Онгстрем (Швеція), С.Ланглей та Г.Абот (США), Ф.Лінке (Німеччина). Організатором вивчення усіх компонентів теплового балансу земної кулі став М.І.Будико. Цей напрямок робіт одержав назву фізична кліматологія, оскільки широко вивчались фізичні основи клімату.

Велику роботу з методики обробки матеріалів спостереження провели Л.О.Камінський, Є.С.Кузнєцов, О.О.Дроздов, Є.С.Рубінштейн. Велику роль у розвитку сільськогосподарської метеорології відіграли П.І.Броунов, О.І.Воейков, Г.Т.Селянінов, Ф.Ф.Давітая, П.І.Колосков тощо.

Зараз дослідження в галузі метеорології та кліматології досить добре координуються ВМО, особливо у напрямку можливих змін та коливання клімату.

Завдання до тексту:

1. Прочитайте вищезазначений текст.
2. Визначте його структуру, з'ясуйте з яких частин він складається, до якого стилю належить.
3. Знайдіть в тексті терміни за спеціальністю та выпишіть їх.
4. Дайте тлумачення термінам за фахом.
5. Складіть план (простий або складний) до наданого тексту за спеціальністю.
6. Перекажіть прочитаний текст за спеціальністю використовуючи свій план.

Дайте відповіді на запитання до тексту:

1. Хто винайшов перший термометр?
2. Перші метеорологічні станції у світі та Україні?
3. Який вчений розкрив першим чинники формування клімату?
4. Хто першим склав синоптичні карти?
5. Де відбулися перші інструментальні спостереження кліматичних змін в Україні?
6. Основоположник сільськогосподарської метеорології в Україні?

7. Назвіть науковців із дослідження у галузі метеорології та кліматології в Україні?

2 рік навчання (4 семестр)

Текст № 2

ПРО ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА ЗЕМЛІ

Однією з найважливіших міжнародних проблем XXI століття є зміна загальнопланетарного клімату. Особливе занепокоєння викликає загальне стрімке зростання динаміки катаклізмів, яке спостерігається в останні десятиліття. На сьогоднішній день існує великий ризик недостатнього розуміння і недооцінки всіх факторів і масштабів впливу різноманітних космічних і геологічних процесів на глобальну зміну клімату на Землі. Ще недавно, наприкінці XX століття, деякі вчені висували різні гіпотези і теорії про поступову зміну клімату. Але на практиці все виявилось трохи інакше. Ретельний аналіз зростання числа природних катаклізмів, екстремальних погодних явищ по всьому світу, а також статистичних показників космічних і геофізичних параметрів за останні роки показав тривожну тенденцію до їх значного збільшення за короткий проміжок часу. Ці дані свідчать, що висунуті рядом вчених припущення стосовно того, що зміна клімату Землі протягом 100 років і більше буде носити поступовий характер, невірні, так як за фактом цей процес відбувається набагато динамічніше.

Помилка полягала в тому, що багато вчених минулих років не враховували вплив наростаючого прискорення Всесвіту, космічних факторів, астрономічних процесів на стан глобальної кліматичної системи планети. Все це, природно, позначається не тільки на Сонці, а й на планетах Сонячної системи, в тому числі на такому гіганті, як Юпітер, не кажучи вже про нашу планету. Глобальна зміна клімату на Землі - це в основному похідна від астрономічних процесів та їх циклічності. Ця циклічність неминуча. Геологічна історія нашої планети свідчить, що Земля вже неодноразово переживала подібні фази глобальної зміни клімату.

З урахуванням останніх наукових даних (у тому числі в галузі фізики, астрофізики, космології, геліосейсмології, астросейсмології, кліматології планет) спектр впливу космічних факторів досить широкий. Це процеси, на які людство на сьогоднішній день не в змозі вплинути, тому не можна недооцінювати їх наслідки, можливі ризики та труднощі для людей у зв'язку з прийдешніми подіями на Землі, до цих подій потрібно готуватися. Якщо вчені минулого робили свої висновки на основі досліджень і спостережень, в яких їм доводилося обходитися лімітованими технічними засобами і ресурсами того чи іншого часу, то сьогодні науковий спектр можливостей став набагато ширше. Останні дослідження в галузі фізики елементарних частинок, нейтринної астрофізики, виконані робочою групою вчених Міжнародного громадського руху «АЛЛАТРА», відкривають ширші можливості для перспективних фундаментальних та прикладних досліджень...

Фактично, у людства немає не те що 100 років, але навіть і 50 років! Максимум, що ми маємо, це кілька десятиліть, з урахуванням подій, що насуваються. За останні два десятиліття насторожуючі зміни геофізичних параметрів планети, поява різноманітності спостережуваних аномалій, збільшення частотності і масштабів екстремальних явищ, стрибкоподібне посилення природних катаклізмів

на Землі в атмосфері, літосфері, гідросфері свідчать про виділення надзвичайно високого рівня додаткової екзогенної (зовнішньої) і ендегенної (внутрішньої) енергії. Як відомо, в 2011 році цей процес почав входити в нову активну фазу, про що свідчать помітні скачки виділеної сейсмічної енергії, зафіксовані під час сильних землетрусів, які почастишали, а також збільшення числа потужних руйнівних тайфунів, ураганів, повсюдна зміна грозової активності та інші аномальні явища природи... На сьогоднішній день накопичилася достатня кількість загальновідомих і маловідомих світовій громадськості фактів, які свідчать про різні зміни на планеті, що відбулися у відносно короткий проміжок часу. Це і прискорення руху тектонічних плит, і зростання темпу активності процесів, і загострення проблем загальнопланетарного характеру, в тому числі сейсмічної, вулканічної, сонячної активності, зміна магнітного поля Землі, швидкості дрейфу магнітних полюсів Землі, зсув земної осі, зміна альbedo планети, її орбітальних параметрів. Крім того, спостерігається збільшення приземної температури, танення вічної мерзлоти, скорочення площі і маси льодовикового покриву суші і полярних морів, підвищення рівня морів і океанів, зміна стоку річок, виникнення небезпечних гідрометеорологічних явищ (посухи, повеней, тайфунів) і багато іншого. Тобто реєструються численні факти змін, які відбуваються в літосфері, гідросфері і атмосфері Землі.

Глобальні кліматичні зміни вже впливають на здоров'я, умови проживання та життєзабезпечення людей на всіх континентах Землі. Спостережуване збільшення зростання динаміки глобальних природних катаклізмів вказує на те, що вже в найближчі десятиліття вони призведуть до катастрофічних наслідків світового масштабу для цивілізації в цілому, небаченим за всю історію людства жертв і руйнувань. Людство неминуче наближається до піку даної фази... Сьогодні людство увійшло в епоху глобальних кліматичних змін і проблему зміни клімату вже не можна розглядати як виключно наукову. Це комплексна міждисциплінарна проблема, яка охоплює соціальні, економічні, екологічні аспекти...

...Навіть та публічна інформація про глобальну зміну клімату, яка нині доступна для світової громадськості, свідчить про розвиток вкрай негативної ситуації для людства. Зокрема, як ви знаєте, в доповіді Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) від 31 березня 2014 говориться, що на всіх континентах і просторах океанів вже спостерігаються вплив зміни клімату, у зв'язку з високими рівнями глобального потепління, та світ ще погано підготовлений до ризиків, пов'язаних зі зміною клімату. Відзначається, що вже зараз спостерігаються наслідки зміни клімату торкнулися екосистеми суші і океану, деякі джерела коштів для існування людей, системи водопостачання, сільське господарство, здоров'я людини. Тобто люди, спільноти, екосистеми є вразливими у всьому світі, але з різним ступенем уразливості в різних місцях. Наслідки змін більш значного масштабу можуть виявитися несподіваними, надзвичайно серйозними, всепроникаючими і незворотними...

Завдання до тексту.

1. Прочитати текст. Виділити структурно-змістовні блоки.
2. Написати тезовий план до тексту. Переказати текст за спеціальністю

використовуючи план.

3. Виписати терміни за фахом. Дайте термінам означення.

Запитання до тексту.

1. Що є однією з найважливіших міжнародних проблем XXI століття?
2. Що є глобальною зміною клімату на Землі?
3. Який спектр впливу космічних факторів на зміну клімату?
4. На що впливають глобальні кліматичні зміни для людей на всіх континентах Землі?
5. Які аномалії спостерігаються на Землі зі зміною клімату?

ТЕКСТИ З СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ

2 рік навчання (3 семестр)

Завдання-49. Прочитати текст із соціально-культурної сфери та виконати завдання до нього.

Текст № 1

КИЇВСЬКА РУСЬ

Понад одинадцять століть тому східні слов'яни створили свою першу державу. Літописи та інші пам'ятки давньоруської літератури називають її Руссю, або Руською землею, вчені-історики - Київською, або Давньою Руссю. Вона належала до найбільших, найкультурніших, найрозвиненіших економічно й політично держав середньовіччя.

На величезному обширі від Чорного до Білого морів, від Карпатських гір до Волги жили русичі. Вони вирощували хліб і розводили худобу, мали розвинені ремесла й промисли, а руські купці були відомі на торгах Багдада і Константинополя, Кракова й Буди Великого Бултара й Ітилю. Могутньою, високорозвинутою й цілісною була матеріальна й духовна культура Київської Русі. Її народ зводив величні кам'яні храми й ошатні дерев'яні житла, створював могутні фортифікаційні споруди своїх великих і малих міст, будував на тисячі верст захисні вали проти кочовиків. На весь світ славилися вироби давньоруських майстрів. У Києві, а далі в Новгороді та інших містах Русі склалися літописи, в яких описувалось славне минуле й аналізувалося сучасне життя. Давньоруський народ творив свою усну історію у вигляді переказів і легенд, дружинних пісень і билин, інших фольклорних пам'яток. Київська Русь багато важила в політичному житті Європи і Близького Сходу. З нею змушені були рахуватися візантійські імператори й хозарські хагани. Протягом пів тисячоліття Давньоруська держава затуляла собою європейський світ і Візантію від кочовиків. Київська Русь зробила величезний внесок до світової історії IX-XIII ст., тому інтерес до неї не вщухає серед учених сучасного світу.

Київська Русь була могутньою державою середньовічної Європи, яка відіграла велику роль як в історії східнослов'янських народів так і в світовій історії. Утворення великої і сильної Давньоруської держави сприяло суспільно-економічному, політичному і культурному розвитку східних слов'ян, значно посилювало їх у боротьбі з зовнішніми ворогами.

Економічна та військова могутність, активні виступи на міжнародній арені висунули її в число провідних країн середньовічного світу. Успішно відбиваючи напади степових кочівників, Русь відіграла роль щита, який прикрив західно-європейську цивілізацію зі сходу. Стародавня Русь мала великий авторитет і вплив на міжнародній арені і її втручання в той чи інший конфлікт бувало досить, щоб стримати його.

Традиції Київської Русі виявилися настільки живучими й міцними, що дійшли до наших днів, здобувши нове життя в матеріальній і духовній культурі українців, росіян і білорусів.

Завдання до тексту.

1. Розподіліть текст на композиційні частини. Визначте мікротему кожної з них, дайте їм назву.
2. Складіть розгорнутий тезовий план до тексту.
3. Перекажіть текст за створеним вами планом.
4. Запишіть основну інформацію тексту.
5. Прочитати уважно текст. Взяти участь у діалозі-бесіді за його змістом.

Запитання до тексту.

1. Які племена створили і коли державу Київська Русь?
2. Яку територію займали русічі?
3. Заняття та ремесла східних слов'ян?
4. Віросповідання давніх слов'ян Київської Русі?
5. Економіні та міжнародні зв'язки давньоруської держави?

Текст № 2

КИЇВ – СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Київ – столиця нашої держави, що може відкрити широку панораму культурних здобутків українського народу. Архітектура Києва мозаїчна. На вулицях та площах трапляється й українське бароко, і конструктивізм, і класицизм, і готика. У тісному сусідстві можуть опинитися будівлі різних епох: поряд із тисячолітнім храмом височітиме сучасний хмарочос. Обирати місця для відвідування серед такого різноманіття дуже важко. Радимо звернути увагу на такі об'єкти, як:

- 1) Успенська Києво-Печерська лавра (вул. Лаврська, 21) – найбільша православна святиня України;
- 2) Собор святої Софії (пл. Софійська) – одна з небагатої уцілілих споруд часів Київської Русі;
- 3) Церква Святого Миколая (вул. Велика Васильківська/Червоноармійська, 77) – витвір відомого київського архітектора Владислава Городецького;
- 4) Національна опера України імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 50) – монументальна споруда в самому центрі Києва, що поєднує декілька архітектурних стилів;
- 5) Червоний корпус Київського національного університету імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60) – найстаріша будівля цього навчального закладу, стиль котрої визначається як російський класицизм.

У Києві функціонує розгалужена система музеїв, усього їх нараховується близько 120. Відповідно, вони різняться за своїм спрямуванням та величиною фондів. Кожен із них вартий уваги, але рекомендуємо насамперед побувати в таких:

1) Національний музей України (вул. Михайла Грушевського, 6) – культурний осередок, що функціонує вже більше 100 років. У його фондах близько 40 000 експонатів;

2) PinchukArtCentre (на перетині вул. Велика Васильківська/ Червоноармійська та вул. Басейна, 1/3-2) – міжнародний центр сучасного мистецтва ХХІ ст.;

3) «Мамаєва Слобода» (вул. Михайла Донця, 2) – просвітницький музей просто неба з відтвореним архітектурним ансамблем Наддніпрянщини ХVІІІ ст.;

4) Національний музей літератури - 25 - України (вул. Богдана Хмельницького, 11) – центральний профільний музей, у якому збереглися рідкісні видання творів українських письменників;

5) Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Арсенал» – експозиція сучасних та історичних колекцій.

Театральне життя Києва доволі бурхливе. Варто звернути увагу на такі театри:

1) Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка (вул. Івана Франка, 3) – один із найавторитетніших україномовних театрів України, художнім керівником якого тривалий час був Богдан Ступка;

2) Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки (вул. Богдана Хмельницького, 5) – найбільший російськомовний театр України;

3) Національна опера України імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 50) – репертуар фокусується на творчій спадщині визнаних майстрів;

4) Київський академічний Молодий театр (вул. Прорізна, 17) – осередок молодіжної театральної культури міста з динамічним сучасним репертуаром.

Отже, Київ – сучасне й давнє місто, що поєднує в собі адміністративну, промислову та культурну діяльність і яке, безумовно, буде цікавим для кожного, хто його відвідає. Неповторна атмосфера столиці України залишиться в серці і змусить повернутися сюди знову.

Завдання до тексту.

1. Розподіліть текст на композиційні частини. Визначте мікротему кожної з них, дайте їм назву.

2. Складіть питальний (тезовий) план до тексту.

3. Складіть розгорнутий тезовий план до тексту.

4. Доберіть тези до кожної рубрики плану.

5. Перекажіть текст за створеним вами планом.

6. Запишіть основну інформацію тексту.

7. Підготуйте самостійне висловлювання за темою «Текст і його будова».

2 рік навчання (4 семестр)

Текст № 3

Т.Г. ШЕВЧЕНКО – ПОЕТИЧНИЙ СИМВОЛ УКРАЇНИ

У літературі кожного народу серед її великих творців є поети, імена яких огорнені любов'ю, славою. Таким поетом українського народу є Тарас Шевченко. Боротьбою

за визволення народу, за соціальну справедливість і духовне розкріпачення мас Т. Шевченко здійснив найвище призначення поета. В історію людської культури він увійшов не лише як геніальний поет України, а й як найбільший, поряд з О. Пушкіним, А. Міцкевичем, поет слов'янства, як поет-гуманіст. Т. Шевченко виступив як поет-новатор, приніс із собою в українську літературу «нове слово», новий світ поезії, неповторні образи, картини й барви, небачене раніше багатство тем, ідей, мотивів, жанрів.

Ще з дитинства малий Тарас навчався читати і писати, у шкільні роки ним оволоділа пристрасть до малювання. Усе, що ми знаємо про дитину і підлітка Шевченка, малює нам характер незвичайний, натуру чутливу і вразливу, мрійливу і водночас непокірну, вольову, цілеспрямовану, яка прагне чогось вищого. Це справжня художня натура.

У 1838 р. Т. Шевченко навчався в Академії мистецтв (Петербург), де його вважали великим художником. У цей час він одержує срібні медалі за картини «Циганка-ворожка», «Катерина».

У 1845 р. Радою Академії мистецтв Шевченкові надано звання некласного художника. Вірші Шевченко почав писати ще з ранньої юності («Причинна», «Нудно мені, тяжко – що маю робити»). Пробудженню поетичного таланту сприяло ознайомлення з творами українських поетів. Вихід найвідомішої його збірки творів «Кобзар» став свідченням того, що в українську літературу прийшов поет великого обдарування. До цієї книги ввійшли такі твори: «Сон», «Гайдамаки», «Кавказ», «І мертвим, і живим», «Катерина», «Наймичка», «Тополя», «Заповіт» тощо. Тарас Шевченко багато подорожував Україною (Полтавщина, Київщина, Волинь, Поділля), записував народні пісні, малював архітектурні й історичні пам'ятки, портрети і краєвиди.

Творчість Тараса Шевченка пройнята любов'ю до Бога. Він глибоко вірив, що є Сила, якій треба поклонятися, Сила, яка врятує світ від морального та духовного спустошення, виродження, збіднення. Цією силою є Бог.

У поезії Тараса Шевченка Бог наближається до людини. Його поема про людину – це розмова з Богом. Поет страждав, але його живила любов до Бога, до Батьківщини, прагнення до волі, до життя, невмируща віра в добро.

Великий вплив мала творчість Шевченка на літературу слов'янських народів (болгарського, чеського, польського). Він здійснив синтез української літературної мови з народною і збагатив виражальні можливості українського художнього слова.

Завдання до тексту.

1. У поданих реченнях вставте замість крапок прикметник (усно).

У 1838 р. Т. Шевченко навчався в Академії мистецтв (Петербург), де його вважали ... художником. Поет страждав, але його живила любов до Бога, до Батьківщини, прагнення до волі, до життя, ... віра в добро. Т. Шевченко виступив як поетноватор, приніс із собою в українську літературу «нове слово», ... світ поезії, ... образи, картини й барви, небачене раніше багатство тем, ідей, мотивів, жанрів. Ще з дитинства ... Тарас навчався читати і писати, у ... роки ним оволоділа пристрасть до малювання. Він глибоко вірив, що є Сила, якій треба поклонятися, Сила, яка врятує світ від ... та ... спустошення, виродження, збіднення. Цією силою є Бог. Це

справжня ... натура. Вихід найвідомішої його збірки творів «Кобзар» став свідченням того, що в українську літературу прийшов поет ... обдарування.

2. Послуговуючись тлумачним словником, з'ясуйте значення таких слів: *спустошення, митець, пристрасть, свідчення, обдарування, новатор, виродження, збіднення, краєвид, гуманіст.*

3. Складіть 3–4 речення, уживаючи такі словосполучення: українська література, великий поет, творчість Шевченка, найвідоміша збірка.

4. Кожне речення тексту спочатку прочитайте мовчки, а потім, не дивлячись у текст, повторіть уголос.

5. Розкажіть про Тараса Шевченка – художника. Назвіть картини, які він намалював.

6. Сформулюйте одним реченням сутність творчості Тараса Шевченка.

7. Візьміть участь у діалозі на тему «Роль митців в історії нації».

8. Складіть діалог на тему «Мій улюблений поет».

Запитання до тексту.

1. Ім'я якого поета огорнено любов'ю українського народу?

2. Що приніс Т. Шевченко в українську літературу?

3. Яка пристрасть оволоділа Тарасом Шевченком у дитячі роки?

4. Які риси характеру виявлялися в поета ще з дитячих років?

5. Коли почав писати вірші Т. Шевченко?

6. Яку назву має найвідоміша збірка поета?

7. Які твори увійшли до збірки «Кобзар»?

8. Чи вірив Тарас Шевченко в Бога?

9. На літературу яких народів мала вплив творчість Т. Шевченка?

Текст № 4

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ЗВИЧАЇ

Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має свої звичаї та традиції, що виробилися протягом багатьох століть і освячені часом. Звичаї, традиції, обряди – це втілені в рухи й слова світовідчуття, світосприймання та взаємини між людиною та природою, між людиною і людиною. А ці взаємини і світовідчуття безпосередньо впливають на духовну культуру народу.

Звичаї народу – це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки на сучасному етапі, а й у його історичному минулому. Це ті неписані закони, якими керуються у найменших щоденних і в найбільших усенаціональних справах, у повсякденні та святкові дні. Це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

У давнину жодне свято українця не обходилося без певних речей, що брали активну участь у святкових обрядових діях. Навіть сьогодні важко уявити собі Великдень без писанки, весілля без рушника чи короваю, Зелені свята без клечання. Часом сучасні українці й не усвідомлюють, що це не просто атрибути свята, а стародавні обереги. У давнину людина відчувала тісніші зв'язки з силами природи, поділяла їх на добрі й злі, які потрібно було періодично задобрювати. Крім того, людина відчувала потребу в матеріалізованих захисниках – оберегах. Найдавніший

зразок оберегу – Берегиня – жіноче божество, мати всього живого, богиня родючості, природи та добра. З часом Берегиня стала охоронницею домівок, її скульптурки знаходилися в хатах українців, її зображення-амулету носили на шії. Крім Берегині, оберегами українців здавна вважалися: вишиванка, витинанка, рушник, писанка.

Повертаючись обличчям до духовної культури свого народу, ми повертаємось до забутих джерел, що живили його дух, оберігали чистоту душі, допомагали пояснювати незрозуміле, відповідно діяти й жити. Людина є маленькою часточкою Космосу: внутрішній світ її підпорядкований вищим законам буття, гармонії Всесвіту. Але, прийшовши на Землю у своїй тілесній оболонці, вона відчувала безсилля перед силами природи, вона обожнювала природу й намагалася на свій лад пояснити ті чи інші явища. Так з'явилися численні повір'я, що передавалися з покоління в покоління: людина за своєю природою відкрита до віри, з вірою легше жити, тому вона творила й вірила в те, що творить. Так, українці здавна вірили, що «не можна їсти з ножа, бо будеш сердитий», «без хліба не можна наїстися», «не можна носити одягу навиворіт, бо одвертатимуться хороші люди», «не можна залишати хату на ніч не замешеною, бо вночі по хаті ходять янголи», «через поріг не можна нічого давати, щоб самому не просити» тощо.

Професійні свята покликані нагадати про важливість будь-якого фаху. Якщо людина віддана своїй справі, спеціаліст високого класу, не має значення, яка в неї професія – всі професії важливі. У ХХ столітті професійні свята набувають державного статусу, присвячуються найбільш масовим і суспільно вагомим професіям. Основи сучасної системи трудових свят і обрядовості склалися в Україні в п'ятдесяті роки ХХ століття. Основними професійними святами України є День будівельника (друга неділя серпня), День бджоляра (19 серпня), День шахтаря (остання неділя серпня), День підприємця (перша неділя вересня), День працівників освіти (перша неділя жовтня), День художника (друга неділя жовтня), День працівників сільського господарства та багато інших.

Народна традиція святкування в Україні нерозривно пов'язана з циклом важливих сільськогосподарських справ. Основою життя староукраїнського суспільства були польові роботи. Цілі покоління землеробів нагромадили унікальні знання про властивості природи, що відображені у численних магічних діях, прикметах, обрядах і способах святкування. Найголовніші народні свята українців – це Новий рік, свято Меланки (13 січня), свято Василя (14 січня), Теплий Олекса (30 березня), Зелені свята (тиждень перед Трійцею).

Церква мала окремий календар, оформлювала найважливіші події життя людини. Оскільки до запровадження християнства на Русі вже існувала багата й своєрідна культура, відбулося накладання церковних традицій на народні, їх органічне і своєрідне злиття. Таким святами для українців стали: Водохреще, Масляна, День сорока святих, Вербна неділя, Трійця, День Івана Купала, День Маковея, День пророка Іллі, Свято Покрови тощо.

За часом проведення церковні та народні свята поділяються на рухомі й нерухомі (державні свята всі нерухомі). Нерухомі свята щороку відзначають у той самий день (за датою), дати ж святкування рухомих свят змінюються щороку. Є рухомими більшість професійних свят в Україні. Головним із нерухомих церковних свят

вважається Різдво, а головним із рухомих – Великдень.

Свято, обряд, рід – ці слова в наш час інколи, на жаль, втрачають своє значення. Із плином часу нащадки забувають неповторні й самобутні традиції своїх пращурів. Але на сучасному етапі розвитку українського суспільства починають якоюсь мірою відроджуватись деякі народні святкові звичаї. Навіть якщо на перший погляд у них немає нічого особливого, долучившись до таїнств, кожна людина відчуває, що від них віє магією рідної землі, це бальзам для душі, який надає сил і наснаги.

Завдання до тексту.

1. Розподіліть текст на композиційні частини. Визначте мікротему кожної з них, дайте їм назву.
2. Складіть розгорнутий тезовий план до тексту.
3. Доберіть тези до кожної рубрики плану.
4. Перекажіть текст за створеним вами планом.
5. Запишіть основну інформацію тексту.
6. Прочитати уважно текст. Взяти участь у діалозі-бесіді за його змістом.

Тестові завдання дисципліни «Українська мова як іноземна» для п.4.4 (підсумковий контроль – залік) та п.4.5 (підсумковий контроль – іспит) формуються з переліків, наведених у п.4.1 та 4.2.

4.4 Тестові завдання до семестрового підсумкового контролю - залік.

1. Конструкції, що виражають просторові відношення зі значенням місця. [4, С. 8-10]
2. Конструкції, що виражають просторові відношення взаєморозташування та взаємовідношення предметів і понять. [4, С. 10-11]
3. Конструкції, що виражають просторові відношення напрямку руху. [4, С. 13-14]
4. Конструкції з прийменником *у, в* і певними лексичними групами іменників. [4, С. 9-11]
5. Конструкції, що виражають часові відношення. [4, С. 19-20]
6. Конструкції з прийменниками при означенні співвідносності дій у часі. [4, С. 22-23]
7. Конструкції зі знахідним відмінком без прийменника та з прийменником при означенні терміна дії. [4, С.23-26]
8. Складні речення зі сполучниками при вираженні одночасності дії, видове співвідношення дієслів в обох частинах речення. [4, С. 28-29]
9. Складні речення зі сполучниками при вираженні послідовності дії. [4, С.31-31]
10. Складні речення зі сполучниками при вираженні послідовності дії. [4, С. 33]
11. Складні речення зі сполучниками для означення початку й кінця дії. [4, С. 34-35]
12. Конструкції з дієприслівником НДВ і ДВ при вираженні одночасності й послідовності дій. [4, С. 38-39]
13. Вживання видо-часових форм для позначення одночасних і неодноразових відношень. [4, С. 40-42]
14. Вираження способу дії. [4, С. 44-48]
15. Вираження способу міри. [4, С. 49-50]

16. Вираження способу ступеня. [4, С. 50]
17. Умови обов'язкового вживання прикметника в цих конструкціях. [4, С. 51-52]
18. Конструкції з іменниками *методом, способом, шляхом, сполукою за допомогою*. [4, С. 52-53]
19. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу дії. [4, С. 55]
20. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу міри. [4, С. 55-56]
21. Форми залежних слів і стилістичне забарвлення в конструкціях способу ступеня. [4, С. 56]
22. Конструкції з дієприслівниками зі значенням способу дії. [4, С. 57-60]
23. Складне речення зі сполучниками і співвідносними словами у значенні міри ознаки. [4, С. 62]
24. Вираження порівняння зі сполучником та співвідносними словами. [4, С. 64]
25. Конструкції порівняння з прийменниками. [4, С. 64-65]
26. Конструкції порівняння у зіставленні (в порівнянні з ким, з чим). [4, С. 66-66]
27. Конструкції вираження зіставлення явищ іменником в орудному відмінку з прийменником. [4, С. 69-70]
28. Вираження зіставлення явищ конструкціями, що позначають пропорційну залежність. [4, С. 71-72]
29. Вираження зіставлення явищ конструкціями, що є пропорційними чому, до чого. [4, С. 74-75]
30. Вираження зіставлення явищ складним реченням зі сполучними засобами. [4, С. 76-78]

4.5 Тестові завдання до семестрового підсумкового контролю – іспит.

1. Вираження умовних відношень за допомогою прийменникових конструкцій. [5, С. 596-598]
2. Складні речення зі сполучниками *якщо, коли, аби* для позначення реальної умови. [5, С. 588-603]
3. Складні речення зі сполучниками *якщо б, коли б, якби* для позначення нереальної умови. [5, С. 596-598]
4. Складні речення зі сполучниками *якщо, у тому випадку, якщо* для позначення потенційної умови. Вживання видо-часових форм у реченнях потенційної умови. [5, С. 596-598]
5. Складні речення зі сполучниками *якщо ні, якщо нема*. [5, С. 432-436]
6. Конструкції з дієприслівниками НДВ і ДВ. Синонімічність дієприслівникового звороту і підрядної частини складного речення з умовним значенням. [3, С. 62-63]
7. Вираження допустових відношень. Конструкції зі словами *незважаючи на, всупереч* і структура складного речення з підрядною частиною і сполучниками *незважаючи на те, що; дарма що; хоч; хоча*. [5, С. 598-599]
8. Складне речення зі сполучниками *між тим, як; у той час, як* у допустовому значенні. Роль цих сполучників у побудові складного синтаксичного цілого. [5, С. 598-600]
9. Конструкції із дієприслівниковими зворотами з допустовим значенням.

- Синонімічність цих конструкцій з підрядною частиною складних речень. [5, С. 598-599]
10. Вираження причинно-наслідкових відношень. Конструкції з прийменниками *завдяки, через, від* і складне речення зі сполучниками *завдяки тому, що; через те, що; від того, що*. [5, С. 600-601]
 11. Конструкції з прийменниками *внаслідок, у результаті, у зв'язку; у зв'язку з тим, що; у результаті того, що*. [5, С. 602-603]
 12. Складне речення зі сполучниками *тому, що, оскільки, бо*, стилістична приналежність вказаних сполучників. [5, С. 576-585]
 13. Складне речення зі сполучниками *внаслідок чого, у результаті чого, завдяки чому* і речення з єднальними сполучниками *внаслідок цього, у результаті цього, в силу цього, завдяки цьому, через це, від цього, так що*. [5, С. 588-601]
 14. Безсполучникове складне речення зі значенням причини й наслідку. Його синонімічність у складних реченнях зі сполучниками. [5, С. 611-618]
 15. Конструкції з дієприслівниками НДВ та ДВ зі значенням причини. Їх синонімічність у підрядній частині складного речення з цим значенням. [3, С.70-72]
 16. Конструкції зі словосполученнями *з нагоди, з приводу, за браком, за відсутністю*. [5, С.601-602]
 17. Вираження відношень мети. Конструкції з прийменниками *для, заради* зі значенням мети. [5, С. 601-602]
 18. Складне речення зі сполучником *щоб*. [5, С. 588-602]
 19. Конструкції із заперечною часткою *не* та словом *немає*, їхнє вживання. [5, С. 432-436]
 20. Конструкції з часткою *не* в різних позиціях у реченні. Значення висловлювання в залежності від місця частки *не*. [5, С. 432-436]
 21. Конструкції із заперечними займенниками та прислівниками для посилення заперечення. [5, С. 405-416]
 22. Конструкції із заперечними займенниками, прислівниками у сполученні з інфінітивом, що вказують на неможливість виконання дії через відсутність умов для цього. [5, С. 362-369]

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основна література.

1. Ісіченко Ю.А., Калашник В.С., Свашенко А.О. Самовчитель української мови. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 1993. 287с.
2. Кантаржи Н.І. Методичні вказівки з організації СРС та підготовки до практичних занять дисципліни «Українська мова для студентів-іноземців» для студентів 1 року денної форми навчання (усі спеціальності). I Частина (1 семестр). Одеса: ОДЕКУ, 2018. 133 с.
3. Кантаржи Н.І. Методичні вказівки з організації СРС та підготовки до практичних занять дисципліни «Українська мова для студентів-іноземців» для студентів 1 року денної форми навчання (усі спеціальності). II Частина (2 семестр). Одеса: ОДЕКУ, 2019. 104 с.
4. Троян А.О., Кантаржи Н.І. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Українська мова як іноземна» для студентів 2 року денної форми

навчання усіх спеціальностей. (виправлені та доповнені). І частина (Зсеместр). Одеса: ОДЕКУ, 2021. 98 с.

5. Ющук І.П. Українська мова: підручник. Київ: Либідь, 2004. 640 с.

Інформаційні ресурси:

<http://eprints.library.odeku.edu.ua/>

Додаткова література.

1. Азарова Л. Є., Зозуля І.Є., Солодар Л.В. Українська мова для слухачів-іноземців підготовчого відділення. Збірник вправ і завдань: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2010. 121 с.

2. Борисова З.У., Євсєєва І.П. Українська мова. Для довузівської підготовки іноземних студентів. Київ: МАУП, 2005. 201 с.

3. Вінницька В. М., Плющ Н. П. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців: підручник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2001. 195 с.

4. Вінницька В.М., Голов'яшина Л.С., Плющ Н.П. Українська мова як іноземна (початковий курс): підручник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2002. 379 с.

5. Дяченко С.І., П'ятецька О.В. Українська література: для іноземних студентів: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 312 с.

6. Лиса Н.С., Кривоус М.Б., Тишковець М.П. Українська мова як іноземна: основи граматики у таблицях та вправах: навч. пос. Тернопіль: Економічна думка, 2011. 312 с.

7. Лисенко Н.О., Кривко Р.М., Світлична Є.І., Цапко Т.П. Українська мова для іноземних студентів: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 240 с.

8. Українська мова: навчальні матеріали для студентів-іноземців 1-го курсу / Укладач: О.П. Коньок. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. 103 с.

9. Чистякова А.Б., Селіверстова Л.І., Лагута Т.М. Українська мова для іноземців: підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 524 с.

10. Ющук І.П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с.

Словники:

1. Великий тлумачний словник української мови / уклад. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

2. Морозов С.М., Шкарапута Л.М. Словник іншомовних слів. Київ: Наук. думка, 2000. 680 с.

3. Навчальний правописний словник української мови: близько 40000 слів / за загальн. ред. проф. Д.К. Баранника. Харків: Око, 1997. 416 с.

4. Орфографічний словник української мови. Близько 114000 слів / за ред. Головащука і В.М. Русанівського. Київ: Наукова думка, 1976. 856 с.

5. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / укл. Л.О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.

6. Словник труднощів української мови: близько 100 000 слів / Укладач О.М. Уліщенко; за ред. В.С. Калашника. Харків: ФОП В.Л. Співак, 2010. 928 с.
7. Словник-довідник сучасної української мови: Разом. Окремо. Через дефіс: близько 60 000 слів / укладачі Т.К. Співак, О.О. Якіменко. Харків: ФОП Співак В.Л., 2009. 528 с.
8. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський та інші. Київ: Укр. енцикл., 2000. 752 с.
9. Український орфографічний словник: Орфографічний словник української мови: Близько 143 000 слів / уклад: М.М. Пещак та ін. 3-є вид., перероб. і доповн. Київ: Довіра, 2002. 1006 с.
10. Український правопис / АН України ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, інститут української мови НАН України. Київ: Наукова думка, 2007. 285(1)с.